Голас Радзімы

№ 26 (2168)
28 чэрвеня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.



Яны ляцелі да нас праз акіян на імклівым «Боінгу» некалькі доўгіх гадзін. А, відаць, імкнуліся трапіць на Беларусь, пабачыць радзіму сваіх продкаў усё сваё свядомае жыццё. Гэтыя маладыя людзі нарадзіліся і выраслі ў Злучаных Штатах Амерыкі, большасць з іх маюць ужо там сваю справу, але ніколі не забываюцца, хто яны і адкуль родам, свята шануючы традыцыі і звычаі свайго народа, яго песні і танцы, слаўную гісторыю Беларусі.

І родная, доўгачаканая зямля гасцінна сустрэла сваіх сыноў і дачок — танцавальны калектыў «Васілёк» з ЗША пад кіраўніцтвам прафесара з Нью-Йорка Алы Орса-Рамана. Сустракаць іх у аэрапорт прыехалі не толькі супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма (яно, дарэчы, і запрасіла «Васілёк» у госці), але і сваякі «амерыканцаў», моладзь сталіцы з БНФ.

Незабыўныя тыя першыя хвіліны... Яшчэ не верачы цалкам, што знаходзяцца ўжо ў Беларусі, госці неяк нерашуча сыходзілі з прыступак аўтобуса, шукаючы ў натоўпе знаёмыя твары. І раптам нехта закрычаў: «Ала! Вы — дома!» Гэты крык парушыў напружанне моманту і разбудзіў усе эмоцыі. Да прыезджых працягнуліся дзесяткі сяброўскіх рук з кветкамі. І людзі не змаглі ўтрымаць слёзы: смяяліся і плакалі адначасова, абдымаліся з усімі, хто быў побач. А неўзабаве і песню заспявалі разам. Тут, каля аэрапорта, 20 чэрвеня нашых землякоў з Амерыкі разам з тымі, хто іх сустракаў, і сфатаграфаваў фотакарэспандэнт «Голасу Радзімы» Святаслаў КРЫЦКІ.

Ужо адбыліся першыя выступленні «Васілька» на сталічнай сцэне, сустрэчы ў калгасах «Нёман» і «Радзіма Якуба Коласа» Стаўбцоўскага раёна. Наперадзе канцэрты ў Полацку і Гродне, цікавыя паездкі па Беларусі, сустрэчы з пісьменнікамі, паэтамі, мастакамі. Нашым землякам вельмі хочацца даведацца, як і чым жыве Беларусь, якія праблемы найперш хвалююць яе народ.

Пра знаходжанне «Васілька» ў Беларусі вы даведаецеся з наступных нумароў газеты.

МІЖНАРОДНЫЯ СУВЯЗІ

ВЫСТУПІЎ ПРАДСТАЎНІК БССР

«Навакольнае асяроддзе і свет працы»—гэтая тэма знаходзіцца ў цэнтры ўвагі Генеральнай канферэнцыі Міжнароднай арганізацыі працы, што праходзіць у Жэневе. Выступаючы ў агульнай дыскусіі, старшыня Дзяржкампрацы БССР А. Фаміч падкрэсліў, што разбурэнне навакольнага асяроддзя прывяло сёння да пагрозы самому існаванню жыцця на Зямлі.

Старшыня Дзяржкампрацы БССР адзначыў, што эканамічнае развіццё павінна быць падпарадкавана задавальненню патрэб чалавека і гарантаваць сацыяльную справядлівасць для ўсіх слаёў насельніцтва. У Беларускай ССР пастаянна ажыццяўляюцца меры для дасягнення гэтых мэт. Аднак у апошнія чатыры гады рэалізацыя падобных праграм ускладнілася з-за неабходнасці пераадолення вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Для вырашэння ўсяго комплексу ўзнікшых праблем, беспрэцэдэнтных па сваіх маштабах, неабходны і садзеянне звонку, і дапамога, падкрэсліў прадстаўнік БССР. Яны могуць быць звязаны таксама са стварэннем сумесных праграм у галіне аховы здароўя людзей.

У гэтых умовах, побач з уласнымі намаганнямі і садзейнічаннем грамадскіх органаў, Прэзідыум Вярхоўнага Савета і Савет Міністраў Беларускай ССР звярнуліся да парламентаў, урадаў, міжнародных арганізацый, суайчыннікаў, да ўсіх людзей добрай волі з заклікам аказаць рэспубліцы ўсялякае магчымае садзеянне і дапамогу ў намаганнях па пераадоленню вынікаў чарнобыльскай аварыі.

Мы ўдзячныя ўсім, сказаў А. Фаміч, у каго гэты зварот выклікаў разуменне.

АХОВА ЗДАРОЎЯ



Амаль паўтары тысячы чалавек прыняў летась но санаторый-прафілакторый гродзенскага вытворчага аб'яднання «Хімвалакно». Хімічная вытворчасць, як вядома, небясшкодная для здароўя людзей, таму назіранне за ўзроўнем прафесіянальнага захворвання вядзецца не толькі ў цэхавых медпунктах, але і ў санаторыі-прафілакторыі. Тут створаны ўсе ўмовы для таго, каб работнікі прадпрыемства маглі, што называецца, без адрыву ад вытворчасці аднавіць здароўе, прайсці курс прафілактычнага лячэння, проста адпачыць. Утульныя пакоі і холы, стаматалагічны і працэдурныя кабінеты, аснашчаныя новым сучасным абсталяваннем, рацыянальнае харчаванне, клопат і ўвага да сваіх пацыентаў з боку абслуговага персаналу — усё гэта зрабіла прафілакторый любімым месцам адпачынку гродзенскіх хімікаў. У летнія месяцы тут арганізуюцца і сямейныя заезды.
24-дзённае знаходжанне ў прафілакторыі каштуе рабочым і служачым аб'яднання ўсяго 16 рублёў. Астатняе даплачвае прафком.
На будаўніцтва санаторыя-прафілакторыя затрачаны немалыя сродкі. Але, як лічаць у аб'яднанні, укладзены яны ў прыбытковую справу, таму што ад стану здароўя чалавека ў многім залежаць і вытворчыя паказчыкі.

ПАДПІСАНЫ ДАГАВОР

ПАРАДНІЛІСЯ ГАРАДЫ

Сваю «цаглінку» ў будаўніцтва агульнаеўрапейскага дома паклалі старажытны Полацк і заходнегерманскі Фрыдрыхсхафен. У горадзе над Дзвіной паставілі свае подпісы пад доўгатэрміновым дагаворам аб супрацоўніцтве обер-бургамістр Бернд Відман і старшыня гарсавета Уладзімір Пелагейка.

СУМЕСНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА

ЗНАЁМЦЕСЯ — «ЯЛІНА»

Аграпрамысловы камбінат «Заходні Буг», што ў Брэсцкім раёне, кааператыў «Крынічка» і італьянскія фірмы «БВ» і «Коджыс трайдынг» стварылі сумеснае прадпрыемства «Яліна».

Яно будзе выпускаць харчовую прадукцыю з палепшанымі смакавымі і іншымі спажывецкімі якасцямі. Будзе нарыхтоўвацца сельскагаспадарчая і дзікарослая сыравіна, наладжана эфектыўнае захоўванне і перапрацоўка яе на аснове найноўшых тэхналогій. Прадугледжваецца, што высокая канкурэнтаздольнасць прадукцыі і камерцыйны вопыт італьянскіх партнёраў забяспечаць «Яліне» выхад на сусветны рынак і валютную самастойнасць. У бліжэйшых планах савецка-італьянскай фірмы — будаўніцтва кансервавых цэхаў, прадпрыемстваў грамадскага харчавання, магазінаў.

Памесны сабор 1945 года прыняў палажэнне аб кіраванні Рускай праваслаўнай царквой, дзе было сказана, што настаяцель царквы з'яўляецца па пасадзе старшынёй прыходскага савета. У 1961 годзе раптам успомнілі, што палажэнне аб рэлігійных аб'яднаннях 1929 года не адменена. Тады свяшчэннаслужыцелі былі пазбаўлены выбарчых правоў, яны не мелі права ўваходзіць у царкоўную «двацатку» і быць у царкоўным савеце. Уся фінансава-гаспадарчая дзейнасць перадавалася ў рукі недухоўных. У шэрагу епархій гэты працэс праходзіў нармальна і выбарны пачатак прысутнічаў. Але ў цэлым шэрагу абласцей, на жаль, райвыканкомы назначалі старастаў, якія былі людзьмі нецаркоўнымі, далёкімі ад царквы. Яны выконвалі волю ўпаўнаважаных Савета па справах рэлігій. Свяшчэннікі пратэставалі, але былі бездапаможнымі. Толькі ўявіце: з імі заключаўся працоўны дагавор, што само па сабе супярэчыць нашым кананічным нормам. Свяшчэнніка наймаюць для ажыццяўлення богаслужэння! Розуму недаступна!

І вось гэтыя чужыя царкве людзі проста часта ўказвалі, у які дзень служыць, а ў які не. У многіх храмах назначаліся па некалькі разоў на тыдзень санітарныя дні, каб скараціць богаслужэнне...

Пры райвыканкомах былі створаны камісіі па выкананню заканадаўства. Яны ўмешваліся ў жыццё царквы і іншы раз нават рабіліся гаспадарамі прыходскага жыцця.

А большасць даходаў царквы ішло ў Савецкі фонд міру, за што старасты атрымлівалі медалі фонду. Са свяшчэннаслужыцелямі, якія спрабавалі супраціўляцца, касавалі так званыя працоўныя дагаворы.

Цяпер справа мяняецца да лепшага. Але ўсё роўна засталіся прыходы, дзе свае месцы пакуль не ўступаюць НАЗНАЧАНЫЯ старасты, якія пусцілі ў царкоўнае асяроддзе глыбокія карані.

Быў час, калі нас вельмі рэзка крытыкавала Руская замежная царква і ў цэлым заходні свет. Нас абвінавачвалі ў здрадзе інтарэсам царквы. Па абавязку архірэйскага сумлення я павінен сказаць, што нават у самыя цяжкія часы мы стараліся максімальна выкарыстоўваць тыя магчымасці, якія мелі. І мы ніколі не былі здраднікамі царквы! Мы разумелі, што наша царква павінна знайсці сваё месца ў савецкім грамадстве. На нас іншы раз глядзелі, як на людзей другога сорта. Але мы тым не менш не кідалі сваю Радзіму, ні адзін свяшчэннаслужыцель не стаў здраднікам. Мы заўсёды былі патрыётамі сваёй краіны і неслі той крыж, які выпаў на нашу долю.

Лёгка прадстаўнікам Рускай замежнай царквы крытыкаваць, калі яны там у сябе знаходзіліся ў бяспецы, пакінуўшы Радзіму ў цяжкія для яе гады рэвалюцыі і сталіншчыны. У нас былі магчымасці праводзіць богаслужэнні, няхай і абмежаваныя рамкамі царкоўных сцен. Але мы нязменна прапаведавалі слова Божае, адпявалі, хрысцілі, вянчалі. У час хрышчэння бывалі цяжкасці — неабходна згода і прысутнасць бацькоў, іх асабістыя подпісы. Гэтыя звесткі неадкладна паступалі ў райвыканкомы ад тых самых «недухоўных», што былі далёкія ад царквы. Потым да царкоўнага служыцеля прыходзілі людзі і заяўлялі, скажам, такое: «Мы ў вас вянчаліся, а вы нам здрадзілі...» Вось кім нас выстаўлялі часам у вачах веруючых.

(З інтэрв'ю Свяцейшага патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі АЛЕКСІЯ ДРУГОГА газеце «Известия»).

«ПАЛЕССЕ-І»



На мільёны рублёў тавараў народнага спажывання ў дадатак да сваёй асноўнай прадукцыі выпускае Гомельскі завод радыётэхналагічнага аснашчэння. Вельмі папулярныя ў аўтааматараў унутрысалонныя люстэркі задняга агляду «Палессе-І» з электроннымі гадзіннікамі светлавой індыкацыі і гукавым сігналам на загадзя пастаўлены час, якія вырабляюцца тут.
НА ЗДЫМКУ: за работай зборшчыца аўталюстэркаў «Палессе-І» Надзея ВОЛКАВА.

ВЫСТАЎКА

ТЭХНІКА І ІНСТРУМЕНТЫ ДЛЯ БУДАЎНІКОЎ



Нядаўна ў Мінску завяршылася міжнародная спецыялізаваная выстаўка «Тэхнічныя сродкі абсталявання рабочых месцаў у будаўніцтве». Арганізавана яна была Усесаюзным аб'яднаннем «Экспацэнтр» Гандлёва-прамысловай палаты СССР, Дзяржкамітэтам БССР па справах будаўніцтва і Гандлёва-прамысловай палатай Беларускай ССР. Наш карэспандэнт Яўген ТУРАЙКЕВІЧ гутарыў з арганізатарамі і ўдзельнікамі выстаўкі і папрасіў некаторых з іх пракаменціраваць гэта мерапрыемства.

Уладзімір ЛЯСУН, дырэктар Гандлёва-прамысловай палаты БССР.

—Гэта ўжо другая па ліку выстаўка такой спецыялізацыі. Першая адбылася ў 1979 годзе. Тады ў Мінск свае экспанаты прывезлі 50 фірм з 10 краін. Выстаўка садзейнічала наладжванню і развіццю прамыслова-эканамічных сувязей паміж беларускімі і замежнымі будаўнічымі арганізацыямі.

Так, у супрацоўніцтве з аўстрыйскай фірмай «Фёст Альпіне» пабудаваны «пад ключ» металургічны завод у горадзе Жлобіне, з італьянскай фірмай «Когала» — гарбарны завод у Гатаве, сумесна з французскай фірмай «СЕКА С. А.» ствараем бітумныя масцікі.

Але з кожным годам фронт будаўнічых работ у нашай рэспубліцы расшыраецца. Асвойваецца звыш 5 мільярдаў рублёў капітальных укладанняў і выконваецца будаўніча-мантажных работ больш чым на 3 мільярды рублёў. Для ўсяго гэтага патрэбна магутная база. Менавіта ўмацаванню яе, стварэнню сумесных прадпрыемстваў, заключэнню кантрактаў на пастаўку ў СССР тэхнікі і інструменту і павінна была садзейнічаць выстаўка «Мехпрацбуд-90».

Хачу звярнуць увагу на адзін нюанс. Сёлета ў Мінск прыехала менш фірм, чым у 1979 годзе. Якая прычына? Крызіс нашай эканомікі нарадзіў недавер замежных фірм да савецкіх заказчыкаў з-за адсутнасці валюты? Прадаставім слова тым, хто сёння прыехаў да нас.

Тон ОЛІВЕР, рэгіянальны менеджэр англійскай фірмы «Джэй Сі Бі».

— У Беларусь мы прывезлі міні-пагрузчыкі, міні-экскаватары і іншую будаўнічую тэхніку.

На выстаўку ў Мінск мы спазніліся. Затрымаліся ў Кіеве. Неяк нязвыкла было бачыць, што нашу экспазіцыю тут, у Беларусі, наведвала штодзень мала спецыялістаў-будаўнікоў. Мусіць, асноўны наплыў гэтых дзелавых людзей прыйшоўся на час адкрыцця выстаўкі. Але дамоў мы паедзем без экспанатаў: знайшоўся пакупнік з Растова, які набыў у нас ўсё. Лічу, што продаж для нас выгадны.

Мар'ян ШЫМАНЬСКІ, галоўны спецыяліст па справах тэхнічнага абслугоўвання прадстаўніцтва польскай фірмы «Бумар».

— Наша фірма — даўні гандлёвы партнёр Савецкага Саюза. Штогод мы пастаўляем гідраўлічныя экскаватары, тынковачныя і малярныя агрэгаты і іншую будаўнічую тэхніку прыкладна на 150 мільёнаў рублёў. Удзельнічаем у выстаўках, якія праходзяць у Беларусі, не першы раз. Беларускія будаўнікі і цяпер зацікавіліся нашымі экспанатамі. Магчыма, прададзім тут не ўсё, але ўдзелам у выстаўцы задаволены, заключылі шэраг выгадных кантрактаў. Вялікую цікавасць у Мінску выклікаў польскі мініэкскаватар. Гэта новы экспанат.

Кары ВІКМАН, адказны па збыту шведскай фірмы «Партнёр».

— Мы ў Мінск прыехалі не толькі, каб прадаць свае інструменты, што прымяняюцца ў будаўніцтве. Нас больш цікавіць стварэнне сумеснага прадпрыемства ці наладжванне сумеснага рабочага кантакта з шэрагам заводаў Беларусі. Напрыклад, з Маладзечанскім заводам парашковай металургіі. Пакуль рана гаварыць, што мы дасягнулі сваёй мэты. Тут патрэбны час. Але спадзяёмся, што ўдзельнічалі ў выстаўцы не дарэмна.

На мінулай выстаўцы былі закуплены ўсе экспанаты. Цяпер жа многае паехала за мяжу разам з прадстаўнікамі фірм. Але гэта зусім не азначае, што не знайшлося пакупнікоў ці валюты. Далёка не ўсе экспанаты тут прадаваліся, яны адпраўляліся на іншыя выстаўкі. Ды калі і ёсць выбар (а ён у Мінску быў!), то спецыялістам-будаўнікам і сапраўды патрэбны час, каб прыкінуць, якую тэхніку набыць. Ніхто цяпер не хоча набываць нават замежнае першакласнае абсталяванне, калі ў яго не будзе пэўнага фронта работ.

НА ЗДЫМКУ: экспазіцыя польскай фірмы «Бумар».

ЗАПІСКА ВЯРХОЎНАМУ САВЕТУ БЕЛАРУСКАЙ ССР АБ ДЗЯРЖАЎНЫМ СУВЕРЭНІТЭЦЕ РЭСПУБЛІКІ

На сесіі Вярхоўнага Савета БССР у якасці афіцыяльнага дакумента была распаўсюджана запіска народнага дэпутата БССР, Старшыні Вярхоўнага Савета БССР Мікалая Дзямянцея аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР. Тэкст запіскі быў апублікаваны ў рэспубліканскім друку. Мы таксама прапануем вам пазнаёміцца з ім.

Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка з'яўляецца суверэннай дзяржавай у саставе Саюза ССР, што замацавана ў Канстытуцыі СССР і Канстытуцыі Беларускай ССР. Гэта адпавядае волі беларускага народа, ролі і значэнню Беларусі ў міжнародным супольніцтве.

Аднак дэфармацыі ў галіне нацыянальнай палітыкі, якія адбываліся ў краіне ў час культу асобы і застою, істотна абмежавалі суверэнітэт і незалежнасць Беларускай ССР, як і іншых рэспублік, у вырашэнні важнейшых палітычных, эканамічных і іншых пытанняў унутранага і знешняга жыцця.

У галіне дзяржаўнага будаўніцтва ў краіне склалася негатыўная практыка вызначэння канкрэтных паўнамоцтваў саюзных рэспублік не волевыяўленнем іх народаў, а актамі вышэйшых органаў дзяржаўнай улады і кіравання Саюза ССР.

Аднаўленне сапраўднага дзяржаўнага суверэнітэту Беларускай ССР дазволіць пазбавіцца ад залішняй цэнтралізацыі ўлады, якая склалася ў краіне, пераадолець дыктат агульнасаюзных ведамстваў, стварыць умовы для паўнацэннага палітычнага, эканамічнага, сацыяльнага і культурнага развіцця народа Беларусі.

На пасяджэнні Савета Федэрацыі СССР, якое праходзіла ў Крамлі 12 чэрвеня гэтага года пад старшынствам Прэзідэнта СССР М. С. Гарбачова, абмяркоўвалася пытанне аб нацыянальна-дзяржаўным ладзе СССР.

Мною, як і іншымі членамі Савета Федэрацыі, прапанавана неадкладна пачаць распрацоўку і заключэнне новага Саюзнага дагавора, які гарантаваў бы рэальны палітычны і эканамічны суверэнітэт рэспублік.

Для распрацоўкі праекта новага Саюзнага дагавора прызнана неабходным стварыць рабочую групу з паўнамоцных прадстаўнікоў усіх рэспублік. Яна павінна распачаць выпрацоўку прапаноў па Саюзнаму дагавору 20 чэрвеня бягучага года.

Таму лічу, што ўжо на першай сесіі Вярхоўнага Савета БССР пасля дэталёвай прапрацоўкі можна было б вызначыць асноўныя прынцыпы сапраўднага палітычнага і эканамічнага суверэнітэту рэспублікі. Гэта азначала б аднаўленне фактычнай незалежнасці Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў вырашэнні пытанняў палітычнага, эканамічнага і сацыяльна-культурнага жыцця. Адначасова неабходна замацаваць адпаведныя гарантыі забеспячэння суверэнітэту БССР.

Канцэпцыя суверэнітэту Беларускай ССР павінна грунтавацца на прынцыпах:

поўнаўладдзя народа і цэласнасці тэрыторыі рэспублікі, якая не можа быць не толькі зменена, але і выкарыстана ў той ці іншай форме без згоды яе народа;

права самастойна прымаць рашэнні, якія вызначаюць лёс народа, спосабы, напрамкі і сродкі палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця ў адпаведнасці з яго традыцыямі, патрэбамі і жаданнямі;

правамоцнасці рэспублікі самой устанаўліваць палітычны і эканамічны лад.

Сапраўдны дзяржаўны суверэнітэт Беларускай ССР, на мой погляд, павінен выяўляцца ў наступным:

уся дзяржаўная ўлада на тэрыторыі Беларускай ССР належыць толькі яе органам, сфарміраваным і дзейнічаючым на аснове Канстытуцыі БССР і іншых законаў рэспублікі, якія адлюстроўваюць спецыфіку яе дзяржаўнага ладу і развіцця сацыяльна-эканамічнай структуры, нацыянальныя асаблівасці;

усе прыродныя рэсурсы, якія знаходзяцца на тэрыторыі рэспублікі, з'яўляюцца здабыткам яе народа;

усе аб'екты народнагаспадарчага комплексу, якія функцыяніруюць на тэрыторыі Беларускай ССР, за выключэннем аб'ектаў, што належаць замежным дзяржавам і грамадзянам, з'яўляюцца ўласнасцю яе народа;

павага палітычнай, эканамічнай і іншай самастойнасці іншых рэспублік, якія ўваходзяць у абноўлены Саюз суверэнных сацыялістычных дзяржаў, раўнапраўнае і ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва з імі на аснове двухбаковых і шматбаковых пагадненняў, якія будуць заключацца паміж рэспублікамі ў выніку развіцця агульнасаюзнага рынку;

прававой асновай адносін Беларускай ССР з саюзнымі органамі і іншымі саюзнымі рэспублікамі, што ўваходзяць у СССР, павінен стаць новы Саюзны дагавор паміж усімі суб'ектамі федэрацыі. Беларуская ССР добраахвотна перадае ў веданне агульнафедэральных органаў асобныя ўладныя паўнамоцтвы, звязаныя з забеспячэннем абараназдольнасці краіны, вырашэннем некаторых іншых пытанняў. Аднак пералік іх павінен быць вычарпальным. У новым Дагаворы мэтазгодна ўстанавіць паняцце федэральнай тэрыторыі, неабходнай для размяшчэння і функцыяніравання органаў СССР. Верагодна, таксама статус агульнафедэральных органаў, якія павінны ўвасабляць не наогул Саюз ССР як нейкае незалежнае ўтварэнне, якое стаіць над рэспублікамі, а як прадстаўнікоў аб'яднаных рэспублік, што выражаюць іх інтарэсы і ім падпарадкаваны. Новы Саюзны дагавор павінен таксама зыходзіць з ідэі адмаўлення ад так званай сумеснай кампетэнцыі Саюза ССР і саюзных рэспублік, якая на практыцы прыводзіць да неабгрунтаванага расшырэння правоў органаў Саюза ССР на шкоду суверэнітэту Беларускай ССР і іншых саюзных рэспублік;

у новай канцэпцыі суверэнітэту Беларускай ССР патрэбна было б прадугледзець права вышэйшых органаў дзяржаўнай улады рэспублікі прыпыняць дзеянне актаў саюзных органаў у выпадку, калі яны парушаюць правы і законныя інтарэсы БССР;

дзяржаўны суверэнітэт рэспублікі ва ўмовах сапраўды дэмакратычнага грамадства азначае прадастаўленне ўсіх неабходных прававых гарантый кожнаму яе грамадзяніну для гарманічнага развіцця і недатыкальнасці асобы, забеспячэння поўных і роўных свабод, стварэння належных умоў жыцця і працы. Органы ўлады рэспублікі павінны садзейнічаць задавальненню культурных і моўных патрэб беларусаў, якія пражываюць за межамі Беларускай ССР;

за рэспублікай у канстытуцыйным парадку замацоўваецца права ўстанаўлення ўзаемаадносін з зарубежнымі дзяржавамі, заключэння з імі дагавораў, удзелу ў знешнеэканамічных сувязях, у дзейнасці міжнародных арганізацый, адкрыцця паўнамоцных прадстаўніцтваў Беларускай ССР у іншых саюзных рэспубліках і зарубежных краінах.

Лічу мэтазгодным даручыць распрацоўку Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР спецыяльнай камісіі Вярхоўнага Савета рэспублікі, у састаў якой можна было б уключыць Старшыню Вярхоўнага Савета БССР, яго намеснікаў, старшынь пастаянных камісій Вярхоўнага Савета БССР, групу народных дэпутатаў БССР. Пры неабходнасці да яе работы можна было б прыцягнуць і спецыялістаў, якія не з'яўляюцца дэпутатамі.

Уключыць у павестку дня першай сесіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР XII склікання пытанне аб Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Разглядзець гэта пытанне як першачарговае па меры яго гатоўнасці.

Запіска ўносіцца на разгляд Вярхоўнага Савета БССР.

М. ДЗЯМЯНЦЕЙ.

г. Мінск.
13 чэрвеня 1990 года.

МЕРКАВАННЕ ДЭПУТАТА

ХТО ПРАКЛАДЗЕ «ПРАСЕКУ»?

Трыццацігадовы мінчанін, народны дэпутат СССР Ігар Абламейка лічыць, што гэта цяжкая праца — пракласці першую «прасеку» ў густым лесе сённяшніх праблем—выпала менавіта на іх долю—першых сапраўды народных абраннікаў.

Ён, зрэшты, яўна не схільны цешыць сябе як нагонт «памераў» гэтай «прасекі», так і нагонт звання, якое носіць. Гаворыць, што наўрад ці па-сапраўднаму можа лічыцца народным, паколькі выбраны быў абмежаванай колькасцю людзей — «ад камсамола». Можа, таму так і імкнецца цяпер да сустрэч з жыхарамі рэспублікі: за апошнія паўгода іх было каля 80. Даведваецца, што ж на самай справе думаюць людзі, тлумачыць ім уласныя погляды і пазіцыю. Гэта «зваротная сувязь», на думку Ігара, тая лакмусавая паперка, на якой абавязаны зверыць кожны свой крок дэпутат. Ва ўсякім разе асабіста ён не баіцца аказацца ў меншасці дэпутацкага корпуса пры галасаванні, калі пераканаены, што выказвае пажаданні выбаршчыкаў. Вось і на трэцім з'ездзе, пры вырашэнні пытання аб выбранні Міхаіла Гарбачова Прэзідэнтам краіны, Ігар Абламейка не апусціў у урну свой бюлетэнь. Гэты ружовы лісток так і захоўваецца цяпер у яго, як бы напамінаючы аб адным з самых складаных момантаў: як, не бачачы сапраўднай альтэрнатывы канкрэтна Гарбачову і лічачы пасаду Прэзідэнта неабходнай, усё ж не стаў галасаваць за яго. Бо быў пераканаены: такое пытанне неабходна «праводзіць» толькі цераз усенароднае галасаванне. Толькі ў такім выпадку, лічыць Абламейка, прэзідэнт будзе па-сапраўднаму моцным, а народ сапраўды падтрымае яго нават у самай крытычнай сітуацыі.

— Дылема перада мной, безумоўна, стаяла крайне складаная,— гаворыць Ігар.— Але за год дэпутацкай работы я, здаецца, навучыўся кіравацца не эмоцыямі, а цвярозым розумам. Што ж тычыцца ўціску з боку чыіх-небудзь аўтарытэтаў альбо той ці іншай дэпутацкай групы, то тут я ў дастатковай меры вольны: ніколі не баяўся выказваць уласны пункт гледжання.

Так, характар (гэта відаць адразу) у Ігара ёсць. Але адна справа гаварыць, што думаеш, калі ты просты рабочы: пасля школы Абламейка прыйшоў на завод імя Вавілава, дзе і працуе сёння, праўда, апошнія гады ўжо брыгадзірам. А другая — раптам, нечакана стаць упоравень з самымі вядомымі людзьмі, якія займаюць самыя высокія пасады, больш таго — не згаджацца з імі, спрачацца. Тут аднаго характару малавата.

— Усё правільна,— гаворыць Ігар.— Каб пераадолець міжвольнае, усім папярэднім жыццём выхаванае ўва мне чынашанаванне, даволся ламаць самога сябе.

Гэтую сваю новую якасць Ігар, дарэчы, праявіў на тым жа трэцім з'ездзе народных дэпутатаў, калі выйшаў на трыбуну і, у адрозненне ад многіх, прапанаваў на пасаду Старшыні Вярхоўнага Савета СССР не Анатолія Лук'янава, а Мікалая Фёдарава. Ён выступаў ад пэўнай групы маладых дэпутатаў.

— Мы, маладыя, лічым, што нельга ў палітыцы арыентавацца толькі на аднаго чалавека,— тлумачыць Ігар.— Ужо час з'явіцца і новым лідэрам: у нас нямала разумных, таленавітых людзей. Але пры адсутнасці многапартыйнасці ім цяжкавата заявіць аб сабе, паколькі прэвалірую афіцыйныя структуры і іх афіцыйныя прадстаўнікі. Сітуацыя, адна, мяняецца. Неўзабаве, думаю, жадаючыя ўдзельнічаць у палітыцы змогуць мець выбар і сярод партый, і сярод іх лідэраў.

Ігар не ўтойвае, што не заўсёды прытрымліваўся падобных думак, што доўгія гады жыў, па сутнасці, «як усе»: дом — праца, праца — дом. І патрэбен быў красавік 1985 года, перабудова, каб апрытомнець, набыць годнасць, зразумець, што пад ляжачы камень вада не цячэ. І тады надышла іншая рэальнасць: ён, рабочы, стаў дэпутатам і прапаноўвае свае шляхі вырашэння некаторых праблем.

Напрыклад, лічыць неабходным прыняць Закон аб маладзёжнай дзяржаўнай палітыцы. Ігар хоча дабіцца таго, каб маладыя спецыялісты адразу ж, а не пасля многіх гадоў атрымлівалі работу адпаведнай кваліфікацыі, каб кватэры мелі не ў 40—50 гадоў, а пры стварэнні сям'і, каб маладыя маці самі выхоўвалі сваіх малых хаця б да трох гадоў, а не аддавалі іх у дзіцячыя сады, дзе, як вядома, усіх «стрыгуць пад адзін грабянец».

Акрамя таго, ён безумоўна на баку тых, хто выступае за пераход да рынкачнай эканомікі, прычым за пераход смелы і рашучы: з рэформай цэн, з увядзеннем прыватнай уласнасці, са стварэннем спрыяльных умоў для арэнды зямлі, для развіцця кааператываў... На жаль, выступіць на з'ездах ні па адной з гэтых праблем Ігару Абламейку пакуль не ўдалося. Але не па яго віне: проста крайне складана атрымаць слова. У сувязі з гэтым ён успомніў, дарэчы, кур'ёзны (ці хутчэй сумны?) выпадак: адзін з яго калег-дэпутатаў у самым пачатку другога з'езда папрасіў, каб яму далі слова... на трэцім з'ездзе.

— Між іншым, я не ўпэўнены, што колькі-небудзь сур'ёзныя пытанні трэба вырашаць на такіх з'ездах,— гаворыць малады дэпутат.— Занадта ўжо многа там людзей, і занадта ўжо лёгка імі маніпуляваць. Дэпутаты, вядома, паступова мяняюцца, вучацца тактыцы і метадам палітычнай работы, набываюць усё больш упэўненасць у сабе. І ўсё ж нам патрэбны нейкія іншыя парламенцкія структуры, больш дакладнае раздзяленне заканадаўчай і выканаўчай улады... І абавязковая рэгулярная ратацыя членаў Вярхоўнага Савета — каб з'яўляліся новыя людзі і новыя ідэі.

Ігар не ўтойвае, што таксама хацеў бы паспрабаваць сябе ў якасці пастаянна працуючага члена Вярхоўнага Савета СССР. Пэўных ведаў, вядома, не хапае. Але ён пастаянна вучыцца, у гэтым годзе збіраецца завочна паступіць на юрыдычны факультэт універсітэта. Многае даюць яму і сустрэчы з самымі рознымі спецыялістамі, сярод якіх у яго ўжо нямала добраахвотных памочнікаў-і кансультантаў. Зарплату атрымлівае толькі адзін з іх — афіцыйны памочнік Ігара, які, што цікава, у час перадвыбарчай барацьбы за дэпутацкі мандат быў... канкурэнтам Абламейкі. Цяпер былы сапернік — надзейная апора.

— Тое, што вакол мяне так многа сяброў і аднадумцаў, вельмі важна,— працягвае Ігар.— Бо аднаму са сваімі дэпутацкімі абавязкамі мне было б не справіцца. Яны, гэтыя абавязкі, сёння, праўда, зусім не тыя, аб якіх думалася, калі мяне выбіралі. Часцей за ўсё я займаюся рашэннем канкрэтных праблем, што стаяць перад канкрэтнымі людзьмі. Гэта — атрыманне жылля тымі, хто мае ў ім патрэбу, будаўніцтва інтэрната для настаўнікаў, пенсія інваліду, нават... набыццё водаправоднага крана для бабулі. Не мае функцыі? Магчыма, і нават напэўна. Але не «адфутбольваць» жа людзей, якія стаміліся ад пастаяннай няўвагі да іх жыцця і цяжкасцей, якія толькі на цябе аднаго і спадзяюцца...

Калі Ігар гаворыць аб гэтым, прыкметна, што яму нялёгка. І таму, што ўпершыню сутыкнуўся з такім мноствам пакрыўджаных людзей. І таму, што фармальна яго дэпутацкія паўнамоцтвы намнога вышэйшыя, чым тыя праблемы, якія ён вымушаны вырашаць. Трата сябе ўпустую?

— Не, я не заслужыў такога папроку,— катэгарычна заяўляе ён.— Проста мы першыя, і такая наша доля: нельга з аднаго ўдару паваліць бетонную сцяну. У лепшым выпадку ад яго з'явіцца трэшчына. Але нехта ж павінен нанесці гэты ўдар?.. Ва ўсякім разе майму сыну не давядзецца чырванець за мяне. Я не быў у баку ад цяжкай працы.

Так, сыну Ігара, напэўна, не давядзецца чырванець за бацьку. Хаця пакуль ён часам вельмі крыўдзіцца на яго. За тое, што тата заўсёды некуды спяшаецца, што рэдка бывае дома ў выхадныя дні, што ў частых паездках у Маскву ніколі не знаходзіць часу на беганіну па магазінах за падарункамі для дзяцей.

— Я не ведаю, кім і якімі стануць мае сын і дачка,— гаворыць Ігар Абламейка.— Але спадзяюся, што жыць яны будуць лепш, шчаслівей за нас. Бо да таго часу, як яны вырастуць, тая вузкая «прасека», якую мы пачынаем, напэўна ўжо ператворыцца ў шырокую дарогу, што і наш народ, нашу краіну прывядзе да дабрабыту. Я цвёрда веру ў гэта, таму што перабудова не проста пачата. Яна захапіла ўсіх і, значыць, ужо незваротная: цераз сумненні, цяжкасці, крызісы, але ісці цяпер мы можам толькі наперад.

Наталля БУЛДЫК.

МАСЕЙ СЯДНЁЎ У РЭДАКЦЫІ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

ГЛЯДЗЕЦЬ ПРАЎДЗЕ Ў ВОЧЫ

Да нядаўняга часу тут, у Беларусі, Масея Сяднёва ведалі толькі тыя з інтэлігенцыі 20—30-х гадоў, з кім разам ён, малады, засяваў палеткі нашай літаратуры, жыў абуджэннем краю і адраджэннем нацыі, з кім разам сядзеў па турмах, абвінавачаны ў «нацдэмаўшчыне», быў на выгнанні. Літаральна год-два назад імя Масея Сяднёва прамільгнула на старонках нашага друку, і з яго вершамі пазнаёмілася сучаснае пакаленне беларусаў, даведалася пра яго трагічны лёс. Ну, а суайчыннікам, якія жывуць за межамі нашай дзяржавы, пра Масея Сяднёва не трэба згадваць — там яго ведаюць лепш, чым у нас. Вайна закінула яго на Захад, цяпер ён жыве ў Злучаных Штатах Амерыкі.

Уявіць сабе, што Масей Сяднёў, былы кіраўнік беларускай секцыі радыё «Свабода», пераступіць парог рэдакцыі «Голасу Радзімы», было зусім немагчыма. І вось мы сядзім адзін насупраць другога, вочы ў вочы, і разбураем цаглінa за цаглінай сцяну падазронасці і недаверу, намацваем звычайныя людскія кантакты. Побач з намі Васіль Хомчанка, для мяне — вядомы пісьменнік, былы франтавік, афіцэр Савецкай Арміі. Для Масея Сяднёва — зямляк і аднакамернік ці што: разам былі рэпрэсіраваны, разам сядзелі за кратамі. Уласна, па яго запрашэнню і прыехаў Масей Сяднёў у Мінск.

Перада мной два чалавекі, якія дзесяткі гадоў былі па розныя бакі барыкады, як прынята было гаварыць раней. Хачу зразумець сітуацыю. Як усё складана і як проста ў гэтым жыцці!..

— Мяне вельмі цешыць, што вы прыйшлі, бо не было пэўнасці — ці рашыцеся, ці асмеліцеся? І першае маё пытанне, гатовае сарвацца з языка: вас не дзівіць, што вы ў «Голасе Радзімы»? Даруйце, што пачынаю недыпламатычна, але давайце без дыпламатыі.

— Дзівіць... Ніколі не спадзяваўся, што я калі-небудзь змагу наведаць гэту рэдакцыю...

— Нават у страшным сне не бачылі?

— Нават і ў сне гэтага я не дапушчаў. Але мяняюцца часы, мяняецца палітыка да эмігрантаў. Ёсць ужо спробы з вашага боку наладзіць нейкае дачыненне з эмігрантамі, супрацоўніцтва, і гэта цешыць. Дасюль жа «Голас Радзімы» крытыкаваў нас, лічыў многіх з нас ворагамі нават, калабарантамі і г. д.

— Ці думалі вы, што зноў калі-небудзь будзеце на Радзіме, будзеце хадзіць па Мінску? Ездзіць у родныя мясціны?

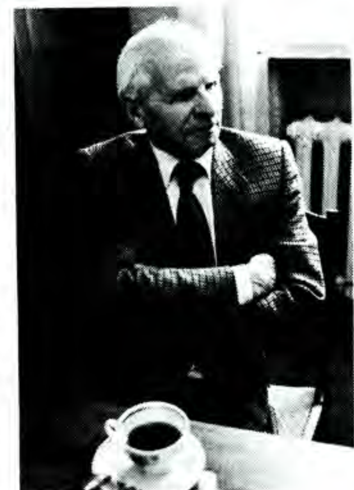
— Не-не, ніколі не думаў, што мне давядзецца наведаць бацькаўшчыну, а тым больш, выбачайце, вашу рэдакцыю. І, прызнаюся, я не з лёгкай душой ехаў сюды. Я быў не свабодны ад думкі, што мяне могуць сустрэць і інакш тут. Прынамсі, тая ці іншая арганізацыя, установа, але, дзякаваць богу, як дасюль, дык ішло добра. Неспадзявана добра я тут быў сустрэты, і асабліва пісьменнікамі, вельмі задаволены сваім вечарам у Доме літаратара. Меў, як кажуць, поспех. Вельмі прыемна было пазнаёміцца з Нілам Гілевічам, Янкам Брылём, іншымі пісьменнікамі. Там, на вечары, я сустрэў людзей, з якімі раней быў знаёмы, яшчэ ў 30-я гады, да арышту, калі я студэнтам быў. Вельмі я быў узрушаны гэтым усім і рады.

— Масей Ларыёнавіч, сорак пяць гадоў, калі не больш, за межамі бацькаўшчыны...

— Больш, бо лічыце з 1936 года...

— За гэты час можна было забыць усё — сваю мову, свой народ, асімілявацца на ўсе сто працэнтаў. Вы не забыліся нічога, нават дзіўна, што не завялі як паэт на чужой глебе.

— Ні сваю бацькаўшчыну, ні сваю родную мову я не забыў, я імі жыў. Мова гэта была для мяне ратункам, не толькі таму, што я пісаў на ёй, складаў свае вершы, але і ў сэнсе наогул духоўным. Мая мова, мае вершы — гэта можа найлепшы мой спадарожнік. І канешне ж тое, што называецца настальгіяй, або тугой, — гэта так як лек, хоць настальгія з'ядае можа душу, але яна і лечыць. І ў творчым дачыненні гэта настальгія, у прыватнасці ў мяне. да некаторай ступені была нават нейкім стымулам. Калі праглядзець мае вершы, то вы ў іх знойдзеце нямала таго, што называецца Бацькаўшчынай.



— У вас выдадзена там, за мяжой, здаецца, шэсць ці сем кніжак?

— Так. Адна выйшла па-руску: вершы.

— І зараз вы таксама пішаце вершы. І добрыя вершы. Нешта з вашай паэзіі мне даводзілася чытаць.

— Калі я пайш[illegible] на пенсію, дык упершыню за сваё жыццё я зрабіўся нібы прафесійным літаратарам. У тым сэнсе, што я стала аддаваў сябе творчасці і за гэтыя сем год выдаў чатыры кніжкі. І [illegible]спрабаваў сябе ў такім жа[illegible] як проза. Напісаў два раманы: «Корзюк» і другі раман — «І той дзень надышоў». Гэта тэма, як органы энкавэдэ ў 30-х гадах імкнуліся стварыць міфічную нацыяналістычную арганізацыю на Беларусі. Дык вось раман «Корзюк» пра тое, як гэта ўсё адбывалася. А «І надышоў той дзень» — пра лёс чалавека, асобы, якая апынулася паміж дзвюма сіламі — партызанамі і немцамі.

— У гэтым ёсць нешта аўтабіяграфічнае?

— Канешне. Раман «І той дзень надышоў» будзе ўключаны ў маю кнігу, якую збіраюцца выдаць у Мінску, зборнік такі, куды ўключаны выбраныя вершы і вось гэтая проза. Тут хіба выйдзе нешта ў «Немане», з рэдактарам я сустракаўся, ён хоча надрукаваць там мой раман, скарочаную версію. Ну і хочуць нібы яго выдаць у Маскве на рускай мове...

— Бачыце, якія ў вас цяпер магчымасці адкрываюцца...

— Ну, у вас жа цяпер такая палітыка: вярнуць усё, што мае нейкую вартасць, вярнуць літаратараў у літаратуру. Так што гэта пазітыўны бок справы.

— Думаю, што гэта карысна і для нас, і для вас. Для вас, таму што такое прызнанне напэўна саграе вашу душу, надае высокі сэнс таму, чаму прысвечаны праца і жыццё, а для нас — мы не губляем тое, што маглі згубіць назаўсёды. Не вырашаемся таго, што мае каштоўнасць для беларускай культуры, што можа скласці хаця б драбінку нацыянальнага багацця.

— Няма, на жаль, у нас свайго выдавецтва, сваёй друкарні. Мы ў суседзяў друкуем, ва ўкраінцаў, у прыватнасці. Але, трэба сказаць, ёсць і свой друкар, такі Прускі, ён працуе ў Клійлендзе. У яго ёсць свая друкарня. Нямала кніжак выдаў, у прыватнасці, «Запісы» Беларускага інстытута навукі і мастацтва. Яны апошнімі гадамі друкуюцца менавіта там, у яго друкарні. Што датычыцца мяне, то я ўсе свае кніжкі выдаваў на ўласны кошт.

— Вы ўжо многа тут бачылі, з многімі сустракаліся, пра многае даведаліся. Убачылі наша жыццё такім, якое яно ёсць. Цяпер у нас на кожным кроку пачуеце гамонку пра стан духоўнасці грамадства, адраджэнне. Якім вам бачыцца ўзровень нашага духоўнага стану сёння?

— У вас апошнімі часамі загаварылі пра гэтую духоўнасць. І гэта добра, але ж духоўнасць гэтую не ўсталіш адразу. Тым больш, што духоўнасць была, я б сказаў, прыгнечанай, гэтую духоўнасць цяжка было праявіць. Ці я заўважаю яе? Не так лёгка яе і заўважыць, таму што больш чым паўстагоддзя бездухоўнасці... Але добра тое, што якраз да яе паварот. Гэта ж можна заўважыць і па паводзінах людзей на вуліцах, у трамваях, як людзі абыходзяцца, як яны паводзяць сябе...

— Калі выходзіць з паводзін людзей на вуліцы, у сям'і, то мне здаецца, што мы знаходзімся на самым нізкім узроўні гэтай духоўнасці... Пра гэта цяпер вы знойдзеце многа разважанняў у нашай прэсе.

— Я не адважуся гэта вымавіць, хачу быць далікатным, ветлівым.

— Але ж мы з вамі дамовіліся: гаварыць без дыпламатыі!

— Скажам, тая ж духоўнасць перш за ўсё звязана з паваротам да рэлігіі. Гэта важны момант. Але зноў жа — рэлігія вынішчалася гэтулькі часу, што наладзіць рэлігійнае жыццё не так лёгка. Ды й людзі выхаваны зусім у іншым напрамку, і гэта людзей сапсавала. Нават адносіны да працы іншыя, а гэта ж таксама духоўнасць. Я не чакаў такога разлажэння. Я проста думаў лепш, выбачайце... Возьмем школу. Мне здаецца, тут усё яшчэ застаецца па-старому. Яна не перабудавалася. Ніякіх змен няма.

Вось, скажам, я ездзіў у Касцюковічы пабачыць сястру і брата, у тую чарнобыльскую зону. Па дарозе туды і назад мне кідаліся ў вочы лозунгі. Яны сёння абсалютна не адпавядаюць. Занадта многа таго сярпа і молата, выбачайце, зашмат Леніна. Проста гэта нават антыэстэтычна. Нельга ўпрыгожваць які-небудзь плот сярпом і молатам або Леніным. Гэта пачварна!

— Гэта наша «застойная» хвароба. Напрыклад, што робіць будаўнікі? Абносяць плотам будоўлю і прыбіваюць на ім лозунг, што яны выканаюць рашэнні чарговага з'езда. А самі робяць абы як — брак на кожным кроку.

— Гэта мая паездка ў правінцыю мне шмат дала, я шмат пабачыў. На жаль, маё Мокрае ўжо адсяляецца, амаль пустое, там зона павышанай радыяцыі. Я туды і не змог даехаць. Мая сястра ў самых Касцюковічах. Я не чакаў такога прымітывізму ў быце. Праязджаеш праз вёску, пустую ўжо, выселеную, бачыш там — дзе-небудзь сядзяць старыя мужчыны ці жанчыны. Пуста ўсё, хаціны тыя яшчэ амаль што дарэвалюцыйныя, скошаныя. Гэта робіць такое моцнае ўражанне. Глядзіш і думаеш: шкада людзей! Добрыя людзі, залатыя людзі, але яны не маюць ніякага... што там камфорту! — самых неабходных рэчаў не маюць. Як цяжка жыць! Але што страшна: гэтыя людзі ўжо як бы звыкліся, і ёсць такая наканаванасць, пакорнасць лёсу. Страшна і тое, што ў гэтых забруджаных месцах яшчэ нешта будуецца. Напрыклад, цэментны завод у Касцюковічах. Няма каму працаваць там. Бяруць гэтых крымiналістаў, ці што, ну, асуджаных, дачасна іх выпускаюць, але адтуль яны ўцякаюць.

Я многа прыглядаўся да людзей: людзі як людзі. І што кідаецца ў вочы — цярпенне і ўсепрашчэнне беларусаў.

— Як вам бачыцца наша самая, можа, балючая, пасля чарнобыльскай трагедыі, праблема: ці стануць беларусы беларусамі? Ці загавораць яны, нарэш[illegible]ча сваёй мове?

— [illegible]ам увесь час думаю над гэтым. І там жывучы, я бачыў гэтую праблему. Я не памыляўся, нават спрачаўся з некаторымі сваімі суродзічамі, якія хацелі б, каб тут было леп[illegible] верылі ў тое, што яно так [illegible]ць, што на Беларусі з мовай не так ужо драматычна. Дык я не меў на гэты конт ніякіх ілюзіяў. Вось прыехаў і пераканаўся яшчэ раз у гэтым. Толькі мне стала больш сумна, што беларусы не ўсведамляюць гэтага: гавораць на несваёй усё ж мове. Як бы ён ні імкнуўся, усё ж такі ён застаецца беларусам, яго пазнаюць усюды, адразу гэта відаць па ягонай мове. І што б ты ні рабіў, ты застаешся беларусам. Ты не можаш змяніць сваёй крыві, дык чаму ж ты адмаўляешся ад сваёй мовы?! І я, прызнацца вам, песімістычна гляджу на гэту рэч. Добра, што беларускай мове нададзены статус дзяржаўнай, але, мне здаецца, на гэтым як бы і сцішыліся. Я баюся гэтага зацішша. Спатрэбяцца вялікія высілкі, каб вярнуць беларуса да сваіх карэнняў, да сваёй мовы. І я думаю, што не будзе нічога, пакуль не возьмецца сам урад, партыя, пакуль самі не загавораць па-беларуску. І не перавядуць перш за ўсё школы на беларускую мову. Скажам так: патрэбна другая беларусізацыя. Гэта будзе можа не лягчэй, чым у 20-х гадах. Я хацеў бы быць настроеным аптымістычна, але няма падстаў. Песімізм не лепшы падыход, я разумею, але ж трэба глядзець праўдзе ў вочы...

Вось зноў жа пра тую духоўнасць: яна выхалашчана, бо беларус пазбаўлены сваёй мовы. Адзіная надзея на моладзь. Усякая справа пачынаецца з актывістаў, гэта тая сіла, тыя патрыёты, якім бы я хацеў прарочыць добрую будучыню. Гэта працэс доўгі, марудны і балючы, бо шмат хто ўжо выракся сваёй як бы назаўсёды.

...Учора цікавая сустрэча была з моладдзю, у «Чырвонай змене». Надзвычайна! Энтузіясты, патрыёты беларускія. Проста я там ажыў. Паслухалі мы аўтараў аб'яднання «Крыніца», паэтаў. Нам праспявалі некалькі патрыятычных песняў. Я быў так расчулены. Так што тут у вас ёсць свае Данчыкі.

— Вы засталі 20—30-я гады, напэўна, лепшы час у станаўленні беларускай нацыі. Уявім сабе, што гэтыя гады не былі б зламаны, скалечаны сталіншчынай, што не быў бы патушаны духоўны агонь маладой беларускай інтэлігенцыі. Якой вы маглі б сёння застаць нашу рэспубліку?

— Канешне, не ў такім стане, як сёння. Я думаю, што калі б працягвалася беларусізацыя, дык Менск даўно гаварыў бы па-беларуску. І літаратура наша была б іншай — яна была б літаратурай нацыянальнай. Бо пытанне ёсць: ці маем мы нацыянальную беларускую літаратуру? Яна ёсць на беларускай мове, але ці яна сапраўды нацыянальная?

— Наконт гэтага з вамі можна, відаць, паспрачацца. Проста літаратура ў Беларусі адрозніваецца ад літаратуры эміграцкай сваім светапоглядам... Дарэчы, вы лепш, чым я, ведаеце інтэлектуальны патэнцыял нашай эміграцыі. Асабіста я той думкі, што ён невялікі, бо наша эміграцкая інтэлігенцыя колькасна невялікая. Як вы думаеце, які ўплыў можа аказаць беларуская замежная інтэлігенцыя на працэсы адраджэння ў Беларусі?

— Гэты, як вы кажаце, інтэлектуальны патэнцыял беларусаў за мяжою, — ён можа ўплываць перш за ўсё, як мне здаецца, праз літаратуру. Гэта тое, што пакінула беларуская эміграцыя перш за ўсё. Другое, па лініі навуковай. Там існуе Беларускі інстытут навукі і мастацтва, ён да гэтага часу выдаў больш дзесятка кніжак «Запісаў». У гэтых «Запісах» вы знойдзеце рэчы, якія трактуюць беларускую праблематыку — гісторыю, дзяржаўнасць. Вядома, дзяржаўнасць як ідэя БНР. Эмігранты як бы хацелі стварыць нейкую ідэальную бацькаўшчыну, якой яны пазбаўлены. Яны тварылі і твораць гэтую бацькаўшчыну за мяжою. Побач з навукай ёсць і публіцыстыка, якая абслугоўвае ідэю гэтай дзяржаўнай незалежнасці.

— Кажуць, збоку лепей відаць. Як вам паказалася тое, пра што гавораць ва ўсім свеце, — перабудова? Чаго мы маем чакаць ад яе?

— Перабудова ў Беларусі, мне здаецца, мала чаго закранула. Ёсць такое адчуванне ў мяне, што антыперабудоўчыя сілы могуць перамагчы вас. Але трэба жыць усё ж такі надзеяй, і не толькі надзеяй, а і працаваць. І вось вы працуеце, перабудоваліся, як мне здаецца, карэнным чынам ваша арганізацыя, ваша газета. Але ўсё яшчэ ў эмігрантаў ёсць пэўны недавер да вашага таварыства ў цэласці і да газеты ў прыватнасці. Адлігі пакуль няма. Гэта зразумела. У эмігранта нават такое падазрэнне чыста псіхалагічнага плана. Напрыклад, «Радзіма» ён бы хацеў змяніць на «Бацькаўшчыну». Радзіма ў яго асацыіруецца з «Родиной».

— Беларускай эміграцыі ўсё яшчэ здаецца, што намі кіруе Масква? Вядома, гэта комплекс, ад якога не проста пазбыцца.

— Добра было б, каб «Радзіма» стала ініцыятарам сусветнай арганізацыі беларусаў.

— Што вы напішаце, калі вернецеся з Беларусі?

— Я не ведаю, што напішу, я думаю, што эмігранты зацікавяцца маёй паездкай, падарожжам на Бацькаўшчыну, і я ахвотна падзялюся сваімі ўражаннямі і сустрэчай з вамі, а што я напішу, гэта мне цяпер яшчэ цяжка сказаць.

— Шчаслівага вяртання і новых сустрэч з Бацькаўшчынай.

Гутарку вёў Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

ДМИТРИЙ ВАСИЛЬЕВ ПРИЗЫВАЕТ К МОНАРХИИ

Политический плюрализм в СССР породил множество движений, фронтов, партий. Появились и крайне правые образования. Одно из них — союз «Память». К его сторонникам—молодцам в черных кожаных куртках и портупеях уже привыкли жители Москвы и Ленинграда. Сначала на них смотрели с улыбкой и иронией. Теперь их активность сильно попахивает дурной политикой.

Руководитель «Памяти» — председатель Центрального совета фронта Дмитрий Васильев для многих стал уже одиозной фигурой. Он правый из самых правых. О мировоззрении этого лидера «Памяти» можно судить из его интервью корреспонденту АПН.

Исторические параллели и сравнения Д. ВАСИЛЬЕВА оставлены без изменений.

— Вы заявляете, что основные программные установки «Памяти» — православие, народность и монархия. Первые две в общественном сознании резких возражений могут и не вызывать. Что же касается монархии!..

— Монархия в России существовала многие сотни лет со времен Ивана Грозного. Это самый высокий демократический институт правления на Земле. Я имею в виду идеальную монархию, а не ту, которую пытались опорочить на протяжении ее существования силы, разрушившие основы истинно русской государственности под предлогом утверждения какой-то абстрактной демократии.

Вся жизнь русского народа была пронизана соборностью души. Эта соборность шла снизу доверху, народная воля воплощалась в Его Императорских Высочайших Указах и Манифестах. Монарх был отцом нации. Любое явление или событие, конечно, можно извратить. Так и деятельность монарха можно опорочить инсинуациями, если не анализировать многих явлений, которые провоцировались как извне, так и изнутри силами, желающими погубить Россию.

Сегодня конституционные монархии сохранились в таких высокоразвитых странах, как Великобритания, Нидерланды, Бельгия, Испания, Япония. Они консолидируют всю нацию, являются символом живой связи времен, исторической преемственности. Поэтому мы и хотим, чтобы традиции российской государственности не прерывались. Пока же мы живем в каком-то Королевстве кривых зеркал, поклоняемся чуждым кабалистическим, масонским символам. Возьмите, к примеру, звезду, которую ввел в нашу армию Лейба Бронштейн-Троцкий. Сначала она была синей, потом стала красной. Это символ сионизма и масонства. И вот эти чужеродные знаки украшают башни Московского Кремля. А чем хуже двуглавый орел — герб Российского государства, существующий еще со времен Великого князя Московского Ивана III? Этот герб символизировал единство Европы и Азии, не говоря уже о его гуманном значении.

— Сейчас резко обострились межнациональные отношения. Литва уже официально объявила о выходе из состава СССР. Какова ваша позиция по национальному вопросу и каким вы видите выход из кризисной ситуации!

— Прежде всего хочу отметить, что царская Россия вовсе не была «тюрьмой народов», как это пытались и пытаются представить. В пределах Империи все народы жили мирно, а если и случались межнациональные конфликты, то русские всегда выступали лишь в качестве посредника. И если сегодня в Прибалтике говорят, что им было тяжело в царской России, то это неправда. Люди там жили своим национальным укладом, и никто на этот уклад не посягал, русский губернатор лишь поддерживал законность и правопорядок.

В буржуазный период (двадцатые-тридцатые годы) Прибалтика фактически находилась под протекторатом Германии и управляли там немецкие бароны. Так почему же сегодня претензии предъявляются к русским, а не к тем же немцам или большевикам? Или возьмите резню в Армении в 1915 году. Что сделало царское правительство? Послало туда войска и прекратило бойню. Но пришел товарищ Ленин и разделил Армению. Одна часть отошла к Турции, другая осталась в составе СССР. Это стало предметом национального напряжения. Не говоря уже о политике товарища Сталина — «великого идеолога» и «знатока национальных проблем». По существу, под национальные отношения была заложена мина замедленного действия.

Сегодня в ряде республик активизировались сепаратистские силы, которые нагнетают истерию и межнациональную рознь. Эмоции толпы начинают довлеть над разумом, а не разум над толпой. Это очень опасно. Нужна сильная власть, чтобы эти негативные процессы остановить. И если надо — показательный суд с применением высшей меры наказания для виновных. Ибо если не пресечь зло в корне, то ситуация может обернуться огромным количеством жертв. Но власти фактически бездействуют, государственная машина парализована. Кому это выгодно? Это выгодно прежде всего тем силам, за которыми стоит транснациональный сионистский капитал. Всю Россию он [illegible]тить не может, а по частям возможно.

— В средствах массовой информации членов «Памяти» нередко называют черносотенцами, антисемитами и даже фа[illegible]ами. Что бы вы могли сказать [illegible]ому поводу!

— Черные рубашки, которые мы иногда надеваем, символизируют монашескую одежду, скорбь по поруганной русской земле. В черных рясах сражались и победили татар русские богатыри Ослябя и Пересвет. И мы помним об этом.

Идеологическим, духовным источником «Памяти» является православная религия, которая призывает любить ближнего. Это в иудаизме: «Убей лучшего из гоев». Поэтому обвинять нас в антисемитизме просто нелепо. Более того, мы поддерживаем справедливую борьбу арабов за свои права, а арабы, как известно, семиты. Поэтому, если предъявлять кому-то претензии в разжигании антисемитизма, так это сионистам Израиля, которые проводят политику геноцида по отношению к палестинским арабам. В крайнем случае, более логично было бы обвинять нас в юдофобии. Но у «Памяти» нет и такого комплекса, вместо фактов нам просто навешивают ярлыки.

— А как же недавний скандал в Центральном доме литераторов в Москве! Ведь там «Память» публично оскорбляла евреев!

— На заседании клуба «Апрель» в Доме литераторов всю кашу заварил Осташвили-Смирнов и его группировка, которая никакого отношения к нашему Национальному патриотическому фронту «Память» не имеет. А если смотреть глубже, подобные скандалы, как и муссирование слухов о еврейских погромах, выгодны в первую очередь сионистам. Сионисты, которые контролируют в мире 80 процентов транснационального капитала, заинтересованы в дестабилизации социально-политической жизни, ослаблении государства, его раздроблении и подчинении в конечном счете своему диктату. Вот почему мы боремся с сионизмом и призываем: «Патриоты всего мира, объединяйтесь!»

Интервью вел Виктор БАШКИН.

22 ИЮНЯ 1941 ГОДА НАЧАЛАСЬ ВЕЛИКАЯ ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА





На страницах нашей газеты снимки Михаила АНАНЬИНА появляются часто. Главное содержание этих работ — Великая Отечественная война. Здесь и хроника оборонительных боев советских войск в том, теперь уже далеком сорок первом, и развалины, пепелища наших городов и деревень, разрушенных фашистами, и радость победы над врагом в сорок пятом...

Многое запечатлел объектив военного фотокорреспондента. Снимки Михаила Петровича по праву называют летописью того трудного времени, тех испытаний, что выпали на долю советского народа в Великую Отечественную войну.

На первой фотографии — Западный фронт. Именно ему пришлось отражать начало наступления хорошо вооруженных, превосходящих сил гитлеровцев. Как подчеркивают в своих трудах историки, из советских солдат, воевавших в сорок первом на Западном фронте, в живых к концу войны осталось только восемь процентов. Хочется верить, что этому расчету трофейной противотанковой пушки посчастливилось дождаться Победы. Может кто-то из наших соотечественников, живущих за границей, хорошо знал или знает и смелого командира пушки старшего лейтенанта П. Слепенкова!.. Очень хотелось бы узнать, как сложилась судьба этих пятерых советских солдат, которые дали клятву умереть, но не пропустить врага.

...Отечественная. Так на Руси издавна называли войну, когда на борьбу с врагом поднимался весь народ. На фронте рядом с безусым юношей в одном строю шагали и те, кому было уже далеко за полвека. А если кто не смог по какой-то причине пойти добровольцем на фронт, те уходили в партизанские отряды, становились партизанскими связными, заготавливали продукты, ремонтировали оружие.

И солдаты на фронте, и народные мстители в тылу меньше всего думали о славе и наградах. Не потому ли многие снимки Михаила Петровича (пришлось видеть както на фотовыставке) так и остались безымянными!! Или стояла короткая подпись, такая, как на фото внизу: «Партизанский связной дед Антип». И только потом чисто случайно узнаешь еще одну маленькую деталь: дед Антип был связным Минского партизанского соединения. У него где-то (может и за границей!) живут и поныне близкие родственники.

Е. ИВАНОВ.

РУССКАЯ ВОДКА И МИРОВОЙ РЫНОК

За последний год кривая экспорта русской водки резко пошла вверх. В чем же причина успеха!

— Весь секрет в том, — говорит директор московского завода «Кристалл», крупнейшего ликеро-водочного предприятия в Европе, Владимир Ямников, — что мы не только стараемся использовать богатый опыт и традиции старых российских мастеров, но и сами активно работаем над совершенствованием технологии. Основные компоненты водки, как известно, — спирт и вода, от качества которых в основном зависят органолептические свойства продукции. Сейчас спирт намного качественнее: появились новые технологии ректификации и перегонки. Если раньше лучшим считался спирт первого сорта, то теперь «Экстра» и «Люкс». Они применяются практически для всех видов водки. В том числе — «Московская», «Столичная», «Пшеничная», «Посольская» и другие.

Большое внимание уделяется и качеству воды. Причем если западные фирмы используют главным образом дистиллированную, то мы — природную. Конечно, вода подвергается специальной обработке. Из нее удаляются ненужные примеси железа, кальция, магния и другие, но сохраняются минеральные соли, влияющие на вкусовые качества. Применяются и специальные добавки: сахар — в «Столичную», питьевая сода — в «Московскую», обезжиренное сухое молоко — в «Посольскую». Это также улучшает вкус водки, придает ей определенное своеобразие.

На заводе «Кристалл» тщательно соблюдают разработанную технологию. К ректификации спирта (очищению от вредных примесей) относятся как к священному ритуалу. Весь процесс приготовления продукции, включая укупорку, происходит в герметичных трубопроводах и емкостях. В цехах идеальная чистота.

Что касается географии экспорта водки, то завод практически обеспечивает все поставки за рубеж, во многие уголки земного шара. Крупнейшие из импортеров — США, ФРГ, Греция. Конечно, подчеркивает Владимир Ямников, утверждаться сейчас на мировом рынке не просто, приходится преодолевать немало трудностей. Тем более, что вкусы человека в разных странах, особенно в выборе напитков, достаточно консервативны. В прошлом году американская фирма «Пепсико», давний наш хороший партнер, проводила социологические исследования в США. Выяснилось, что люди в возрасте 55 лет и старше традиционно употребляют виски и джин. Однако молодые американцы стали все чаще отдавать предпочтение русской водке — «Московской» и «Столичной».

В этом году США намерены закупить в Советском Союзе 1,2 миллиона декалитров. Еще несколько лет назад о поставках такой крупной партии не могло быть и речи. Значительно вырос экспорт в ФРГ, Грецию, некоторые другие страны.

Естественно, конкуренция на мировом рынке постоянно требует улучшения качества продукции. Поэтому несколько лет назад на заводе при участии специалистов фирмы «Пепсико» были разработаны новые технологии производства таких видов водки, как «Столичный кристалл» и «Привет». Для их выпуска используется спирт «Люкс», приготовленный из отборных сортов зерна. «Столичный кристалл» уже начал завоевывать американские прилавки, считается одной из самых престижных водок. Если «Столичная», которую в основном закупают США, стоит 13 — 15 долларов, то «Столичный кристалл» емкостью 0,75 литра продают по 23 — 25 долларов. С этой водкой фирма «Пепсико» связывает большие коммерческие планы и намерена в ближайшие годы увеличить импорт.

К сказанному добавим, что русская водка, особенно «Столичный кристалл» и «Привет», превосходит выпускаемую на Западе так называемую «Смирновскую» по многим качественным показателям. В русской меньше альдегидов и эфиров—веществ, снижающих качество. Вы предпочитаете крепкие спиртные напитки? Тогда, советует Владимир Ямников, пейте лучше русскую водку.

Виктор БАШКИН,

ПЯЦЬ ГАДОЎ ПЕРАБУДОВЫ Ў МАСТАЦТВЕ

ПЛЮСЫ І МІНУСЫ

Існуе ходкая думка: перабудова ў нас пакуль аказалася карыснай толькі для інтэлігенцыі. Больш дакладна — для пісьменнікаў, мастакоў, рэжысёраў, акцёраў, кампазітараў, журналістаў... І не дала нічога істотнага рабочым, служачым, сялянам.

Ультраправыя выкарыстоўваюць такі тэзіс для правакацыйнага процістаўлення «інтэлектуалаў» простаму народу. У недалёкім мінулым — не заўсёды беспасляхова. І ў асноўным беспасляхова сёння. Перабудова праясняе свядомасць. У гэтым, мусіць, яе галоўная каштоўнасць.

Пяць перабудовачных гадоў, сапраўды, многае далі мастацкай інтэлігенцыі. Але яны таксама, без сумнення, прынеслі карысць чытачам і гледачам, гэта значыць таму самаму «простаму народу».

Праўда, гаварыць аб пяці прайшоўшых гадах як аб часе росквіту культуры не даводзіцца. Становішча тут не менш крызіснае, чым у эканоміцы. Матэрыяльная база ў цяжкім становішчы. Грошай на культуру ў дзяржавы па-ранейшаму не хапае...

Тым не менш ёсць і плюсы. Дасягненні, якіх нельга не заўважыць. Дасягненні, якія сталі, без перабольшання, вяхой у развіцці савецкага мастацтва.

Асноўная заваёва перабудовачных гадоў — гэта свабода творчасці. Ніколі яшчэ савецкія мастакі не мелі такіх магчымасцей для самавыяўлення. Больш таго, умацавалася творчая незалежнасць не толькі асобнага пісьменніка, рэжысёра, кампазітара, жывапісца, але і мастацкіх калектываў — тэатраў, кінастудый, а таксама творчых саюзаў, выдавецтваў. Характэрна, што на пытанне: «Што ў нас не ў дэфіцыце?» — сакратар праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР Анатолій Грэбнеў адказаў: «Свабода творчасці».

Не менш важна і вяртанне ў айчынную культуру цэлага мастацкага пласта — раней забароненых твораў выдатных пісьменнікаў, жывапісцаў, кінематаграфістаў, кампазітараў, скульптараў. Сёння іх творчасць адкрыта чытачу і гледачу. Сёння імёны Ахматавай, Цвятаевай, Гумілёва, Набокава, Платонава, Булгакава, Малевіча, Кандзінскага, Таркоўскага, Шнітке, Салжаніцына — імёны мастакоў, якія прызнаны і цэняцца, непарыўна звязаны з айчынным культурным працэсам.

Да плюсаў, несумненна, трэба аднесці і ўзрастаючую самастойнасць чытача і гледача. Прайшлі часы іх міжвольнай пасіўнасці. Усё больш упэўнена давяраюць яны ўласнаму густу, прыхільнасцям і ўсё больш крытычна ставяцца да таго, што ім спрабуюць навязаць. Нярэдка «галасуюць нагамі» — пра гэта сведчаць паўпустыя часам залы тэатраў і кінатэатраў.

Як вынік такой патрабавальнасці — агульнае павышэнне якасці мастацкіх твораў. Ва ўсякім выпадку, сярэдні ўзровень іх павысіўся, яўнай халтуры і кан'юнктуры сёння на старонках сур'ёзных часопісаў, у кіно і тэатры ўжо не сустрэнеш. Планка праходнасці ўзнялася вышэй. Пераход на гасразлік выдавецтваў, рыначныя адносіны, што усталёўваюцца ў мастацтве, павінны пазбавіць культуру ад шматлікай арміі халтуршчыкаў і ўтрыманцаў.

Беспрэцэдэнтна расшырыліся міжнародныя кантакты ў галіне культуры. Яны сталі больш інтэнсіўнымі, дэмакратычнымі, рознабаковымі. З'явіліся новыя формы супрацоўніцтва савецкіх мастакоў з іх замежнымі калегамі. Зацвярджаюцца ўзаемавыгадныя камерцыйныя прынцыпы, якія дапамогуць пераўтварэнням у выдавецкай практыцы, у кінематографе, выяўленчым мастацтве. Адзін толькі савецка-амерыканскі фонд «Культурная ініцыятыва» ужо правёў работу па сістэматызацыі музычнага фальклору, садзейнічаў удзелу некалькіх соцень савецкіх прадстаўнікоў у міжнародных канферэнцыях і сімпозіумах, стажыроўцы ў замежных архівах і бібліятэках.

Становішча мастака ў розных відах мастацтва неаднолькавае. Перабудовачныя гады мала адбіліся на матэрыяльных магчымасцях пісьменнікаў. Ганарары папулярных аўтараў забяспечваюць ім безбеднае жыццё. Літаратары малавядомыя, нецікавыя зводзяць канцы з канцамі. Зрэшты, тое ж адбываецца ва ўсім свеце. Без прызнання чытача пісьменніку існаваць вельмі цяжка. Добра, што гэта сталі разумець і ў Саюзе пісьменнікаў СССР.

У выяўленчым мастацтве матэрыяльн[illegible] становішча мастака к[illegible] палепшылася. Гэта звязана з вялікай цікавасцю, якую праяўляюць заходнія калекцыянеры і галерэі да сучаснага савецкага жывапісу і скульптуры. Аднак цікава[illegible] гэтая звязана з модай і [illegible]вая. Унутраны ж рынак больш разборлівы... Адсеў непазбежны. І ніякай трагедыі ў гэтым няма. Усюды павінны тварыць прафесіяналы — такое патрабаванне перабудовы.

Складанае становішча ў музыцы. Перамены і тут у наяўнасці. Даўно спынены ганенні на авангард. Атрымала ўсе правы поп-музыка. Ліквідуюцца «белыя плямы», з'яўляюцца новыя імёны. Аднак выканаўцы класічнай музыкі аказаліся амаль у безнадзейнай сітуацыі. Востры недахоп канцэртных залаў, філармоній, іх катастрафічны стан прыводзяць да таго, што выступаць можна толькі ў Маскве, Ленінградзе і некалькіх іншых гарадах. Да таго ж назіраецца агульны спад цікавасці слухачоў да музычнай класікі, сур'ёзных твораў. Што ж застаецца рабіць музыкантам у гэтых умовах? Яны ж не могуць ствараць і класці «ў стол». Ім неабходны залы і публіка. А залаў і публікі няма... Адсюль заключэнне доўгатэрміновых кантрактаў на замежныя гастролі ці і ўвогуле пераезд за мяжу.

І ўсё ж, нягледзячы на ўсе складанасці і цяжкасці, плюсаў больш, чым мінусаў. І яны больш істотныя. Ніколі яшчэ ў мастакоў (сапраўдных) не было такога жаданна ствараць. Ніколі яшчэ ў кан'юнктуршчыкаў, выпадковых людзей у мастацтве не было такога панічнага настрою. Ідзе няўмольны адбор сапраўднага і адсеў фальшывага. І працэс гэты ва ўмовах перабудовы незваротны. Да таго ж сёняшні цяжкі перыяд — неабходны прамежкавы этап. Сцвярджэнне рынку дапаможа і станаўленню матэрыяльнай базы культуры. Таленты ж у краіне ёсць.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.





ШКОЛЬНЫ АНСАМБЛЬ

Выступленні вакальна-інструментальнага ансамбля мінскай сярэдняй школы № 156 заўсёды цёпла сустракаюць і раўеснікі, і дарослыя. У яго рэпертуары папулярныя песні У. Шаінскага, Р. Паулса і іншых вядомых кампазітараў. Многа песень напісала для калектыву і яго мастацкі кіраўнік Валянціна Сярых. Дзеці выконваюць іх з асобым энтузіязмам.

НА ЗДЫМКАХ: мастацкі кіраўнік ансамбля Валянціна СЯРЫХ са сваімі маленькімі сябрамі; саліст ансамбля Дзіма БАГІН.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ЭТНАГРАФІЧНЫЯ НАТАТКІ ПІСЬМЕННІКА

ВЯСЁЛКА НА ПОКУЦІ

На Пасожжы здавён жыве працавіты народ. Землі тут не вельмі, але пасожцы заўсёды спачувалі чужой бядзе і, як маглі, іншым дапамагалі. Менавіта на Пасожжы, як нідзе часцей у колішнія часы, знаходзілі надзейны прытулак шматлікія ўцекачы з Расіі — людзі так званай старой веры, якія адмовіліся прызнаць царкоўную рэформу патрыярха Нікана і за гэта праследаваліся рускімі ўладамі. Земляроб, каваль, разьбяр па дрэву, іканапісец, чаканшчык, ткалля, карабел, іншы рамесны люд — усе жылі побач з тубыльцамі ў згодзе і з працы рук сваіх.

Яшчэ і цяпер тут існуюць такія рамёствы, як ткацтва і разьба па дрэву. Скажам, саматканыя ручнікі з вёскі Неглюбка вядомы не толькі ў Беларусі, але, бадай што, ва ўсім свеце. А ліштвы акон, карнізы, вуглы, ганкі, разныя вароты, веранды, мансарды, франтоны здзіўляць прыезджага сваёй непаўторнасцю, арыгінальным спалучэннем традыцый народнага архітэктурнага дэкору.

Праўда, з пэўных прычын шмат што знікла бясследна: тая ж разьба па дрэву з ляўкасам і залачэннем, іканапіс, выраб якараў і канатаў, рукапісная школа, кавальскае рамяство. Тое-сёе адышло на задні план, тое- сёе, нібы высвечанае часам, набыло новыя адценні.

Большасць жыхароў навакольных вёсак глядзела на гэтыя працэсы проста: маўляў, натуральная з'ява, усё цячэ, усё мяняецца. Але былі і такія, што задумваліся: а ці нашчадкі даруюць нам за такое раўнадушша? І як захаваць для наступных пакаленняў усё лепшае, што стварaў народ на працягу стагоддзяў?

Разумнае ўзяло верх. У выніку ў Ветцы быў адкрыты адзін з самых арыгінальных музеяў краіны.

***

Я толькі што адтуль, з Веткаўскага дзяржаўнага музея народнай творчасці. Сяджу на лавачцы, на ўскрайку Краснай плошчы, і радуюся: дарогі не дарма прывялі мяне ў гэты гарадок. Многае пачынаю пераасэнсоўваць, бачу далей і шырэй, знаходжу адказы на даволі складаныя пытанні чалавечага быцця, мысліцца неяк па-новаму і, як то кажуць, трошкі іншымі катэгорыямі.

Удзячны за гэта маім дарогам.

Але болей удзячны людзям, што данеслі да мяне ўсё багацце, да якога я толькі што дахінуўся душою, людзям, якія пачуваюць высокую адказнасць сеяць добрае, чыстае, светлае.

Над Краснай плошчай — прыгажосць... Над Краснай плошчай — красавіцкае сонца. Прамяністае, ажно слепіць вочы. На верхавіну суседняй таполі прысеў шпак і пасвістае — радуецца вясне. Але я не слухаю птушкі — жыву толькі што ўбачаным у музеі, толькі што ўчутым ад яго дырэктара Галіны Нячаевай.

Асфальтаванымі дарожкамі праз плошчу да музея ідуць пажылыя, ідуць маладыя. І ў іх абудзяцца пачуцці добрыя! І яны змогуць пабачыць бясцэннае, пачуць незвычайнае, урэшце падумаць, аналізуючы свае ўчынкі і памкненні душы.

Нячаева пачне здалёк:

— Усё гэта — увасабленне задумы жыхара Веткі Фёдара Шклярава, чалавека надзвычай цікавага. Не раз ён казаў: мы часта ездзім за блізкі свет, нават за мора-акіян, каб падзівіцца на нешта незвычайнае, а свайго, роднага, цураемся, не паважаем. У нашага народа захоўваецца не менш каштоўнага! Дык ідзіце да яго, глядзіце, радуйцеся, вывучайце. Урэшце, зрабіце так, каб усё тое духоўнае багацце не страцілася, а было захавана для нашчадкаў...

Сам Шкляраў гадамі ездзіў па вёсках, збіраў рэчы даўніны, старыя кнігі, іконы. Тады гэта не вельмі ўхвалялася. Маглі абвінаваціць у якіх хочаце грахах. Хаця б у адным — у прапагандзе рэлігіі. Але здолеў выстаяць. І перамог.

Ён умеў ладзіць адносіны з людзьмі. Калі грошай было не вельмі, браў з сабою пачак звычайнага чаю ці кулёк тае ж камсы і адпраўляўся ў чарговую паездку. Такі знак увагі адразу разбураў сцяну непаразумення, і на дабрыню вяскоўцы адказвалі дабрынёю. Да Шклярава людскія душы цягнуліся, як да святла, бо ўмеў аднолькава сардэчна размаўляць і з бабулькаю, якая дажывала свой век, і з вучоным, які цікавіўся ягоным захапленнем. І што важна: кожны пасля знаёмства са Шкляравым пачынаў, як то кажуць, пераасэнсоўваць сябе.

Прага захаплення жыла ў ім увесь час, асабліва прага валодання каштоўнай рэччу. Гэта

ПАРТРЭТЫ СЛАВУТЫХ ЗЕМЛЯКОЎ

З ЦЭХУ ГІСТОРЫКАЎ

Творы Эрнеста Ялугіна не трэба прадстаўляць шырокаму чытачу. Асабліва запомніліся яго раман «Астравы», аповесці «Мсціслаўцаў посах», «Апошні князь». Вялікую цікавасць выклікала дакументальная аповесць Э. Ялугіна «Без эпітафіі», якая прысвечана невядомым і малавядомым старонкам жыцця і дзейнасці старшыні Часовага рэвалюцыйнага ўрада Савецкай Беларусі Зміцера Жылуновіча, больш шырока вядомага як беларускага савецкага пісьменніка Цішкі Гартнага. Менавіта плённая дзейнасць Ялугіна па гістарычнай тэматыцы прыцягвае да яго творчасці новыя колы чытачоў, якіх цікавіць гістарычнае мінулае беларускага народа, жыццё і дзейнасць яго лепшых прадстаўнікоў.

Гэтым можна тлумачыць і той значны інтарэс, які праявіла грамадскасць нашай рэспублікі да выхаду ў свет у выдавецтве «Мастацкая літаратура» новай кнігі прозы Эрнеста Ялугіна «Толькі камні». У яе ўвайшлі аповесць пад такой самай назвай і дакументальныя апавяданні аб беларускіх вучоных, пісьменніках, краязнаўцах і народных майстрах.

Шмат новага для сябе знойдзе чытач у дакументальных апавяданнях Ялугіна, дзе створаны партрэты пісьменнікаў Васіля Быкава, Уладзіміра Караткевіча, Аляксандра Міронава, літаратуразнаўцы Адама Мальдзіса, дзе расказваецца аб славутых людзях Крычава і Мсціслаўшчыны, асабліва аб краязнаўцах і народных майстрах.

Найбольш удалося аўтару дакументальнае апавяданне аб вядомым беларускім гісторыку Мікалаю Улашчыку, якое носіць назву «З цэху гісторыкаў...». Ён паказвае Міколу Улашчыка як вучонага і як чалавека. Пісьменнік дае нам магчымасць убачыць, як у яго героя прабудзілася цікавасць да гісторыі наогул і да гісторыі роднага краю ў прыватнасці. Значная ўвага ўдзелена студэнцкім гадам Улашчыка — яго вучобе ў Беларускім універсітэце ў сярэдзіне і другой палове 20-х гадоў нашага стагоддзя.

Ялугін знаёміць нас з людзьмі, якія аказалі значны ўплыў на выбар Міколам Улашчыкам свайго шляху ў навуцы. Гаворка ідзе пра буйнейшага знаўцу гісторыі Беларусі, рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Уладзіміра Пічэту і прафесара БДУ Доўнар-Запольскага.

Маладое, акрыленае рэвалюцыяй пакаленне беларусаў імкнулася хутчэй натнаць тое, у чым некалі яго народу было адмоўлена на працягу двух стагоддзяў. Мікола Улашчык паступіў у БДУ ў 1924 годзе, калі грамадскасць Беларусі рыхтавался адсвяткаваць знамянальны юбілей у культурным жыцці народа — 400-годдзе беларускага кнігадрукавання.

Эрнест Ялугін паставіў перад сабой цяжкую задачу: высветліць, як фарміраваўся характар будучага вучонага-гісторыка. Ён адзначае, што Мікола Улашчык быў адным з малодшых дзяцей у вялікай сялянскай сям'і, дзе ўпартая праца лічылася жыццёвай неабходнасцю.

Ён двойчы быў рэпрэсіраваны: у 1930 годзе і пасля Вялікай Айчыннай вайны. На нялёгкім шляху вучонага былі беспадстаўныя абвінавачванні, арышты, лагер. Вось што піша аб гэтым Эрнест Ялугін: «...Яшчэ ў канцы 1930 года... малады гісторык пачаў адлік іншым гадам — прымусовай высылцы з Беларусі за «нацдэм», паднявольнаму жыхарству ў гарадах Прыўралля, паўночнага ўсходу еўрапейскай часткі Расіі. Ён настаўнічае ў Налінску (Кіраўская вобласць), Ульянаўску, Чарапаўцы, Дзергачах (гэта ўжо Саратаўская вобласць), выкладае спачатку матэматыку, затым геаграфію, а потым і гісторыю. У тэхнікумах г. Іванава — сувязі і медыцынскім — ён таксама выкладаў гісторыю...»

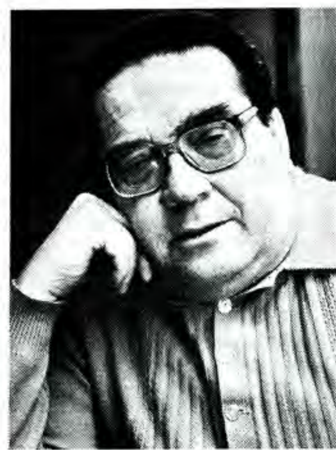
Хоць дакументальнае апавяданне «З цэху гісторыкаў...» датуецца маем 1988 года, яно заканчваецца паведамленнем аб смерці М. Улашчыка ў Маскве 14 лістапада 1986 года. Па завяшчанню, урну з яго прахам сын Аляксандр і малодшая сястра Вольга Мікалаеўна, якая жыве ў Мінску, перавезлі ў Мінск для пахавання на Чыжоўскіх могілках, поруч з яго жонкай Наталляй Маркаўнай. Праводзіць яго ў апошні шлях прыйшла мінская творчая інтэлігенцыя, вучоныя, студэнты.

Сёння можна смела сказаць, што выпускнік Беларускага універсітэта, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі СССР АН СССР Мікалай Улашчык стаў вучоным з сусветным іменем. Яго шматлікія працы высока ацэньваюць у Польшчы і Чэхаславакіі, Англіі і ЗША, ГДР і ФРГ. Многія гісторыкі нашай краіны называлі Улашчыка «жывой энцыклапедыяй беларускай гісторыі».

Пісьменніку ж удалося стварыць цікавы партрэт вучонага і чалавека.

Э. ІОФЕ.

Юрый СЕМЯНЯКА



Беларускае музычнае мастацтва панесла цяжкую страту. 16 чэрвеня 1990 года памёр народны артыст БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, вядомы кампазітар, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Юрый Семяняка.

Ю. Семяняка нарадзіўся 26 лістапада 1925 года ў Мінску. У 1957 годзе скончыў Беларускую дзяржаўную кансерваторыю імя А. В. Луначарскага.

Працоўнае жыццё пачаў у 1946 годзе выкладчыкам музычнай школы ў горадзе Іванава. З 1947 года па 1963 год быў канцэртмайстрам Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР. Затым да 1976 года знаходзіўся на творчай рабоце. У 1976—1980 гадах выбіраўся намеснікам старшыні, старшынёй праўлення Саюза кампазітараў БССР.

Ю. Семяняка — адзін з вядучых кампазітараў рэспублікі. Яго творы характарызуюцца высокай ступенню мастацкага абагульнення, глыбінёй музычна-драматычных канцэпцый. Кампазітар развіваў традыцыі рэалістычнага мастацтва, творча асэнсоўваў багатую скарбніцу беларускага музычнага фальклору. Яго творам уласцівы меладычнасць, жанравая мнагапланавасць, выразнасць і дасканаласць формы.

Сярод найбольш значных твораў Ю. Семянякі оперы «Калючая ружа», «Калі ападае лісце», «Зорка Венера», «Новая зямля», аперэты «Рабінавыя каралі», «Тыдзень вечнага кахання», «Паўлінка», «Сцяпан — вялікі пан», гераічная музычная камедыя «Пяе жаваранак», кантаты «Ясныя дарогі», «Памяці Канстанціна Заслонава», «Велічальная Мінску», «У вянок Максіму Багдановічу». Вядомы яго вакальна-сімфанічныя творы, уверцюры, рамансы, музыка да драматычных спектакляў, тэле- і кінафільмаў. Найбольш актыўна працаваў кампазітар у галіне песеннага жанру. Творы Ю. Семянякі заваявалі папулярнасць не толькі ў нашай рэспубліцы, але і ў краіне.

У некралогу, падпісаным партыйнымі, савецкімі кіраўнікамі, дзеячамі навукі і культуры рэспублікі, адзначаецца, што ўсё жыццё Ю. Семянякі было прысвечана служэнню музычнаму мастацтву роднай Беларусі. Нямала сіл аддаў ён развіццю самадзейнай мастацкай творчасці. Грамадская работа кампазітара была неаддзельная ад яго асобы мастака і грамадзяніна. Ю. Семяняка з'яўляўся сакратаром праўлення Саюза кампазітараў СССР, членам мастацкіх саветаў Міністэрства культуры БССР, Дзяржтэлерадыё БССР.

Заслугі Ю. Семянякі ў развіцці савецкага музычнага мастацтва адзначаны ордэнамі Леніна, «Дружбы народаў», «Знак Пашаны», медалямі і ганаровымі граматамі.

Светлая памяць пра Юрыя Уладзіміравіча Семяняку, таленавітага кампазітара, камуніста, чулага і добрага чалавека, назаўсёды застанецца ў нашых сэрцах.

вельмі вялікая спакуса для чалавека. Уявіце сабе, як яму пачувалася, калі музей паступова забіраў ягоную душу. Ён быццам раздвойваўся, быццам жыў на двух палюсах. У ім адбывалася нялёгкая барацьба паміж уладальнікам і асветнікам, які, як вядома, не бярэ, а дае. Мо таму, што жыло ў ім і жаданне самасцвердзіцца. Мо таму, што дзяцінства было нялёгкім. Мо таму, што блізкія лічылі яго дзіваком. І чалавек, відаць, вырашыў даказаць усім, што ён не такі.

А пасміхацца над ім — пасміхаліся. Нават за тое, што хадзіў на эцюды. Маляваў ён усё жыццё. І вось яшчэ адна грань ягонай душы — заўсёдная прага прыгожага. Тая грань, відаць, яму і дазволіла ўзняцца над сваім я.

Ну а потым, калі вазілі да яго і паслоў, і міністраў, і быў ён у славе, то ўсё гэта, натуральна, давала яму немалую ўцеху. Чалавек дасягнуў жаданага!

***

І вось музей заснаваны. Але колькі яшчэ гадоў яго супрацоўнікам без аніякай за тое платы трэба было даводзіць да ладу старое памяшканне. Яны і сталярку рабілі, і кляпалі металічныя краты, і рэзалі па дрэву, і шклілі, і тынкавалі, і бялілі, і фарбавалі... Тут выявілася ў Шклярава новая рыса характару. Ён мог не складаючы рук працаваць сам і арганізоўваць людзей на добрую справу.

Калі нарэшце экспазіцыя музея была створана, адзін з першых наведвальнікаў сказаў: «Шкляраў пабудаваў сабе помнік. Пры жыцці». А мне здаецца, што ён пабудаваў помнік і таму невядомаму іканапісцу, які жыў на гэтай зямлі сотні гадоў назад, і таму разьбяру па дрэву, і кавалю, і карабелу, і той жа неглюбскай ткаллі — усім вядомым і невядомым пакуль народным майстрам. Ён даў магчымасць загучаць цудоўнаму. Сам факт існавання музея, які стаў, нібы жывая істота, тлумачыць, што над намі, што пад намі, якія карані нашы, — гаварыў аб многім. Нават той жа старэнькай бабульцы, якая прыйшла сюды і, пастаяўшы, сказала: добра! Значыць, і ёй таксама даў трошачкі надзеі. А гэта вельмі важна.

Не доўга радаваўся Шкляраў сваім дзецішчам. 1 лістапада 1987 года музей быў адкрыты, а 1 лістапада, роўна праз год, Ветка праводзіла яго ў апошні шлях...

***

Галіна Нячаева — таксама чалавек апантаны. Зайздроснае ўменне запаліць іншых пэўнай ідэяй, прымусіць хоць на нейкі час пажыць яе жыццём — ці не асноўная рыса яе характару, выхаванага на лепшых народных традыцыях. Для музея такі чалавек знаходка.

Я не стаўлю перад сабой мэты расказаць пра ўсё ўбачанае і ўчутае ў веткаўскім музеі. І з аповяду майго гіда падам толькі асобныя фрагменты, якія памяць мая захавае, відаць, назаўжды. Скажам, такое:

— Што ўяўляе сабою ў звычайных музеях, куды мы ездзім, уводная зала? Гэта альбо падручнік, разгорнуты на сценах, які нармальным чалавекам, выхаваным тэлебачаннем, ужо не чытаецца, альбо этнаграфічныя інтэр'еры, якія нагадваюць жах рэчаў у пакінутай вясковай хаце. Ад усяго гэтага мы рашуча адмовіліся, дамагліся таго, каб рэчы, што належаць народнай культуры і сабраны тут, гаварылі самі за сябе, а хата здавалася жылою.

І далей — пра тую самую колішнюю хату:

— Яна ў такім росквіце — бурным, барочным, з каранямі язычніцтва, якія захаваліся да нашых дзён на Палессі. Варта пераступіць парог, і ты спынішся, уражаны ўбачаным. На ложку — самаробная посцілка. Якое ў ёй спалучэнне колераў! Здаецца, што гэта сама квітнеючая зямля... Над ложкам—дыванок. Раней іх не было. (Запазычаны з гарадскога побыту!) Але зірніце на знакі, якія аздабляюць яго. Знак васьмірога і знак мядзведзя-ахоўніка — увасабленне сілы, багацця, а таксама сямейнага шчасця. Гэтыя знакі скарыстаны тут не выпадкова... Настольніца. Каб ніякае зло не з'яўлялася побач з хлебам, уздоўж яе шва ідуць таксама ахоўныя знакі «мядзведжай лапы». Агнём гараць чырвоныя палосы — сімвалы не толькі прыгажосці, але і самога жыцця. Яны, па перакананні нашых продкаў, перакрываюць шляхі ўсяму кепскаму. Не абыдзеш увагаю і пачэсны кут. Гэта вялікія вароты, праз якія ўваходзіць у хату сонца, а разам з ім і ўсё добрае ды чыстае...

У розныя эпохі пачэсны кут (ці, як у нас казалі, покуць) выглядаў па-рознаму. Язычнікі аздаблялі яго па-свойму, хрысціяне — па-свойму. Але галоўнае заставалася нязменным: хата, у якой чалавек нарадзіўся, жыў, паміраў, заўсёды была адухоўлена нейкім святлом. Няхай гэта выява райскага саду (сімвала дабрабыту) са строгімі абліччамі святых (сімвала разумення ўсяго існага) ці звычайны жытні снапок, над якім той жа вясёлкаю саматканы ручнік.

Аднак, бадай, самым галоўным богам селянін ва ўсе часы лічыў трыадзінае — зямлю, ваду, сонца. Перад імі схіляў галаву, ім пакланяўся, на іх маліўся, у якую б форму тая малітва ні вылівалася. Гэтыя тры «дзею-

(Працяг на 8-й стар.).

ДЗЕСЯЦЬ ДЗЁН У ПОЛЬШЧЫ

Харавая капэла Акадэміі навук БССР падтрымлівае цесныя сувязі з многімі творчымі калектывамі як у нашай рэспубліцы, так і за яе межамі. У памяці яшчэ свежыя ўражанні аб сустрэчы ў Мінску гасцей з Польшчы. Да нас на дзесяць дзён прыязджаў камерны хор педагагічнага саюза горада Зялёна Гура. Два гады назад, у час паездкі па ГДР, наш калектыў пазнаёміўся ў Патсдаме з гэтым харавым калектывам. З таго часу падтрымліваецца сувязь, а год назад быў заключаны двухбаковы творчы дагавор паміж двума харавымі калектывамі, у адпаведнасці з якім мы і прымалі гасцей з Польшчы.

Нашы госці пазнаёміліся з Беларуссю, са славутасцямі сталіцы і яе ваколіц, з музеямі і тэатрамі. Развітваючыся, абодва калектывы дамовіліся аб новай сустрэчы, але ўжо на тэрыторыі Польшчы, у горадзе Зялёна Гура.

І вось наша харавая капэла, перапоўненая яркімі ўражаннямі, вярнулася дамоў. Галоўнае; што засталося ў памяці, — гэта радасць зносін людзей, калі ўзнікае давер, блізкасць, добразычлівасць, сардэчнасць, дружба. Прыём быў вельмі цёплым. Праездам мы пабывалі ў Варшаве, Познані і тыдзень — у горадзе Зялёна Гура, у гасцях у сваіх калег.

Першы наш канцэрт праходзіў у філармоніі. Зала была перапоўнена. На сцэне адразу два хоры: мы і хор студэнтаў, што быў у нас у гасцях. Гледачы прымалі цудоўна. Наш хор загадзя падрыхтаваў дзве канцэртныя праграмы: беларускую, куды ўвайшлі беларускія народныя песні і творы сучасных беларускіх кампазітараў («Зорка Венера» ў апрацоўцы А. Копасава, «Дажынкі» ў апрацоўцы Г. Гарэлавай, «Веснавыя песні» — музыка Л. Сімаковіч, «А на рэчцы, рэчаньцы» С. Міласлаўскага, «Гуселькі» А. Мдзівані і іншыя). Другая праграма ўключала творы заходнееўрапейскіх, у тым ліку і польскіх кампазітараў XVI—XIX стагоддзяў (І.-С. Бах, Ф. Шуберт, Вацлаў з Шамотул, М. Глінка, Д. Бартнянскі, Я. Фамін, С. Танееў Дж. Качыні).

За сем дзён нам удалося даць пяць канцэртаў. Гучалі харавыя творы на беларускай, рускай, малдаўскай, літоўскай, латышскай, англійскай, нямецкай, французскай, польскай і нават на грузінскай мовах.

Успамінаецца і апошні наш канцэрт з сур'ёзнай праграмай, складзенай з класічных заходнееўрапейскіх, польскіх і беларускіх твораў, які праходзіў у адным з касцёлаў г. Зялёнай Гуры. Акустыка тут выдатная. Канцэрт працягваўся больш гадзіны. Асаблівы поспех мелі «Крэда» з Нясвіжскай месы невядомага аўтара XVIII стагоддзя, «Алілуя Вялікае беларускае», беларускія спевы «Ныне отпущающее» і іншыя.

Л. КАЗЫРА,
А. КУРСКОЎ.

ВЯСЁЛКА НА ПОКУЦІ

[Працяг. Пачатак на 6-й стар.].

чыя асобы» вялікай жыццёвай драмы так ці інакш увасоблены і ў іканапісным мастацтве. Яно таксама служыла чалавеку, дапамагала асэнсаваць, хто ён, куды павінен імкнуцца, што ад яго патрабуецца.

На Веткаўшчыне, як нідзе ў нас, было развіта гэтае мастацтва. Дзіва што ў музеі знайшлося месца і тым унікальным творам. У іх такое багацце чалавечай фантазіі! У іх такая канцэнтрацыя думкі!..

Я нібы зноў чую словы Нячаевай:

— Спярша давайма акінем позіркам вось гэтую рамку. Яна выканана ў аб'ёмнай і нібы ажурнай разьбе. Яе вобразы: вінаград, ружы, яблыня—не што іншае, як раслінны свет райскага саду. Гэта — барочнае беларускае мастацтва, так званая беларуская рэзь навылётная, што ў XVII стагоддзі заваявала густы ці не ўсяе Маскоўскае дзяржавы. Выконвалі такую ювелірную работу мясцовыя майстры ці па свайму жаданню, ці па заказу. І ў майстра, і ў заказчыка было дзёрзкае імкненне: мець у сваёй хаце райскі сад! Можна ўявіць, якія характары гэта павінна было фарміраваць.

Сапраўды, да такой высновы прыйдзе кожны, хто ўбачыць хаця б аднаго Харлампія, дзе асноўную нагрузку нясе мо не абраз, а яго аправа. Шыццё старажытнае, з выкарыстаннем жамчужын, бісеру і адпаведнага надпісу. І гэта характэрна толькі для веткаўчан. У аправе мы не бачым адзежыны, апраткі святога, і сам ён быццам прарастае з яе ў навакольны свет, а яна, аправа, нібы ператвараецца ў выяву вясновай квітнеючай зямлі. Харлампій у тутэйшых мясцінах здавён вядомы як апякун сялян, сельскай гаспадаркі.

А вось Спас — вобраз інакшы, баявы. Не з рукі было нашываць на яго кветачкі. І шыюць кальчугу. Цікава, што тую кальчугу ў дні вайны прабіла асколкам снарада. Іншы наведвальнік музея пажартуе: апошняя кальчуга, якая ўдзельнічала ў апошняй вайне і сувязь з продкамі ажыццяўляла...

Зараз з'яўляюцца першыя парасткі нашай цікавасці да таго, што рабілася некалі тут рукамі народа і для народа. Я маю на ўвазе не толькі іконы, але і храмы, якія мы ў свой час імкнуліся знішчыць, не задумваючыся нават над тым, што яны з'яўляюцца мо аднымі з цікавейшых тварэнняў дойлідаў.

Перад нашымі вачыма — дзве іконы, якія належалі мясцоваму Пакроўскаму храму і цудам былі ўратаваны ў пачатку трыццатых гадоў. Астатнія — спалены ў гарадской лазні. А ім жа цаны не было! Не будзем асуджаць людзей, якія гэта зрабілі, паколькі яны шчыра змагаліся з рэлігіяй. Аднак мы павінны задумацца, што згубілі тады і чаму згубілі, якія чалавечыя каштоўнасці нясуць ацалелыя рэчы, што яны гавораць нам аб духоўнасці нашых продкаў.

Выручыць зноў яна — Нячаева:

— Зірніце, калі ласка, вось на гэтую ікону. Напісана ў вёсцы Мар'іна. Перад вамі, здаецца, не твар Багародзіцы, а звычайнай дзяўчыны, твар сялянкі. Але як ён адухоўлены! У гэтым, відаць, і сіла народнага мастацтва, мясцовых традыцый. Менавіта не дзе-небудзь, а тут, на Палессі, адбывалася аб'яднанне прафесійнай іканапіснай школы з народным мастацтвам.

Варта, відаць, падрабязней расказаць пра ікону «Благавешчанне». Гэта ўжо час, калі можна было не баяцца аўтарства,—1880 год. Яе падпісаў Яфім Іванаў Андрыянаў. А да 1873 года яго за гэта чакала б катарга...

Яраслаў ПАРХУТА.

[Працяг будзе].





Якім быць святу «Дзяржынскія зарніцы-90»? Гэта хвалявала і кіраўніцтва, і само насельніцтва раённага горада, які многія нашы суайчыннікі ведаюць па старой назве — Койданава. Бо не хацелася да гэтага мерапрыемства падыходзіць традыцыйна, прытрымліваючыся мінулагодніх сцэнарыяў. Ці не таму да свята пачалі рыхтавацца яшчэ задоўга! І «Дзяржынскія зарніцы-90» удаліся на славу. Праходзілі яны ў рамках трэцяга Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці. У Дзяржынск прыехалі мастацкія калектывы з навакольных вёсак, суседніх раёнаў, а таксама госці з Украіны, беларускай сталіцы. Песні, танцы самадзейных артыстаў змяняліся выступленнямі гумарыстаў і сатырыкаў. Тоўпіўся народ у зонах выставак-продажу керамічных вырабаў, ля афортнага станка, друкаванай літгравюры, фотабалагана, малыя наведвальнікі спяшаліся на прадстаўленне лялечнага тэатра, прымалі ўдзел у конкурсе дзіцячага малюнка — усяго і не пералічыш. Закончыліся ўрачыстасці святочным феерверкам, танцавальна-карнавальнай праграмай.

НА ЗДЫМКАХ: у час свята.

Фота А. БАСАВА.



ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ЛОБАЧ Алена Пятроўна шукае дваюрадных брата **КАМЕЙКУ Івана Міронавіча**, 1919 года нараджэння, які жыў у Брукліне,

сястру — **КАМЕЙКА Алену Міронаўну**, 1924 года нараджэння, якая жыла ў гарадах Сан-Францыска, Бруклін і інш, пляменнікаў —

КАМЕЙКУ Паўла Іванавіча, прыблізна 1948 года нараджэння,

КАМЕЙКУ Рыгора Іванавіча, прыблізна 1953 года нараджэння.

Просім пісаць у рэдакцыю або на адрас:

БССР, 220068, г. Мінск, вул. Асіпенкі, д. 39, кв. 45, тэл. 39-15-17. ЛОБАЧ Алене Пятроўне.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 852